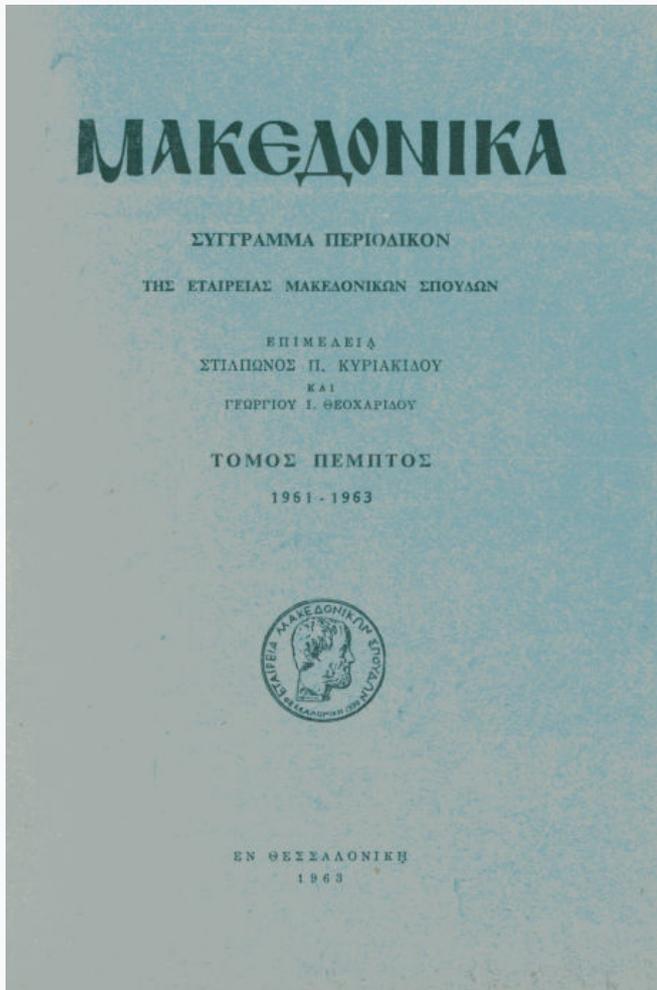

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

Η πειρατεία εις τα παράλια της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατίαν

Ι. Κ. Βασδραβέλλης

doi: [10.12681/makedonika.798](https://doi.org/10.12681/makedonika.798)

Copyright © 2015, Ι. Κ. Βασδραβέλλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βασδραβέλλης Ι. Κ. (1963). Η πειρατεία εις τα παράλια της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατίαν. *Μακεδονικά*, 5(1), 319–362. <https://doi.org/10.12681/makedonika.798>

Η ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

I

Είναι γνωστόν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἀκόμη ἐποχῆς, ἴσως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ περιοικοῦντες τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν λαοὶ ἔφθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ διαπλέουν αὐτήν, ἤρχισεν ἡ πληγὴ τῆς πειρατείας,¹ ἢ ὁποῖα μὲ μερικὰ διαλείμματα διήρκεσε μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἰδίως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἕνεκα τῆς κατὰ θάλασσαν ἀδυναμίας τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας οἱ ποικιλώνυμοι πειραταὶ ἀπέβησαν μάλιστα τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου καὶ ἰδιαίτε-
ως τοῦ Αἰγαίου.

Περὶ αὐτῶν ἐγράφησαν ἀρκετὰ τόσον ὑπὸ ξένων ὅσον καὶ ὑπὸ ἡμετέ-
ρων ἱστοριογράφων καὶ ἄλλων. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὰς ἐργασίας αὐτὰς δὲν
γίνεται εἰδικῶς λόγος διὰ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας, ἅτινα ὑπέστησαν ἐπί-
σης πολλὰ κατὰ καιροὺς ἀπὸ διαφόρους πειρατάς, ἐθεώρησα σκόπιμον, ἐν-
διαφερόμενος ἰδιαίτερος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς περιοχῆς ταύτης κατὰ τοὺς
χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὸ θέμα τοῦτο.

Αἱ κυριώτεροι πληροφοροὶα, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησα εἰς τὴν πα-
ροῦσαν ἐργασίαν, προέρχονται ἀπὸ τὰ δημοσιευθέντα πρό τινων ἐτῶν Ἀρχεῖα
τῆς Τουρκοκρατίας ἐν Μακεδονίᾳ,² τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας,³ τὰς
ἐκθέσεις τῶν διαφόρων προξένων τῶν Δυτικῶν κρατῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ⁴ καὶ
ἄλλας τινὰς ἐργασίας, τῶν ὁποίων μνεῖαν ποιοῦμαι ἐνταῦθα.

¹ Διὰ τὴν πειρατείαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους βλέπε προχείρως, μεταξὺ
ἄλλων, καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ Henry A. Ormerod, *Piracy in the ancient
world. An essay in mediterranean history.* London - Liverpool 1924.

² Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας, ἐπιμελεία Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Ἀ' Ἀρ-
χεῖον Θεσσαλονίκης 1695 - 1912. Θεσσαλονίκη 1952.—Β' Ἀρχεῖον Βεροίας - Ναού-
σης 1598 - 1886. Θεσσαλονίκη 1954. Τοῦ αὐτοῦ, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες εἰς τὴν
Μακεδονίαν. Θεσσαλονίκη 1948.

³ Κ. Μέρτζιου, Μνημεῖα μακεδονικῆς ἱστορίας. Θεσσαλονίκη 1948.

⁴ N. Svoronos, *Le commerce de Salonique au XVIIIe siècle.* Pa-
ris 1956. Τοῦ αὐτοῦ, *Salonique et Cavalla (1686 - 1792).* Inventaire des cor-
respondances des consuls de France au Levant. Paris 1951.

II

Αί παλαιότεραι πληροφορία, τὰς ὁποίας ἔχομεν περὶ τῆς πειρατείας εἰς τὰ παραλία τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡ εισβολὴ καὶ ἡ κατάκτησις τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων, προέρχονται ἀπὸ τὸν κώδικα *Mogozini*, εὐρισκόμενον εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Κασσάνδρα καὶ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1430 ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐξηκολούθησε διατελοῦσα ὑπὸ τὴν Ἑνετικὴν κυριαρχίαν, τῆς ὁποίας ἀπετέλει ἰσχυρὰν ναυτικὴν βᾶσιν εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον.

Ἐκ τῆς βάσεως ταύτης ἀποπλεύσας ὁ Ἑνετὸς πλοίαρχος *Petro Zen*¹ ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυρᾶς ναυτικῆς μοίρας, ἀποτελουμένης ἀπὸ 10 γαλέρας, ἐνήργησεν ἐν ἔτει 1425 φοβερὰν πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς παραλιακῆς περιοχῆς τῆς Ἱερουσουλῆς *Χαλκιδικῆς*. Πειρατικαὶ ἐπιδρομαὶ ὑπὸ στόλων ὠργανωμένων κρατῶν δὲν ἦσαν κατὰ τὸ ἀσύνηδες εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Σκοπὸς τῶν ἐπιδρομῶν αὐτῶν δὲν ἦτο μόνον ἡ καταστροφὴ ἐχθρικῶν βάσεων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνέργεια πειρατείας, διαρπαγῆς καὶ λεηλασίας περιουσιακῶν ἀγαθῶν. Κατὰ τὸ σήμερον ἰσχυρὸν διεθνὲς δίκαιον αἱ καταδρομαὶ δὲν θεωροῦνται πειρατεία, διότι ἐνεργοῦνται κατὰ κρατικὴν ἐντολήν. Οἱ καταδρομαεῖς ὅμως δὲν προβαίνουν εἰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας περιουσιακῶν ἰδιωτικῆς κυριότητος ἀγαθῶν, ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν καταστροφὴν στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων, πυροβολείων καὶ ἐν γένει βάσεων πάσης μορφῆς, χρησίμων εἰς τὸν ἀντίπαλον. Εἰς τὴν περίπτωσίν μας τῆς Ἱερουσουλῆς οἱ Ἑνετοὶ ἀποβίβασθέντες εἰς τὴν ξηρὰν ἐληλάτησαν ἀδιακρίτως ἅπασαν τὴν περιοχὴν, ἐφόρτωσαν μεγάλας ποσότητας σιτηρῶν καὶ οἴνων, ἐπυρπόλησαν τὸ φρούριον τῆς κωμοπόλεως καὶ ἄλλους πέντε πύργους, εὐρισκομένους ἐκεῖ, καὶ ἀνεχώρησαν ἀνενόητοι, τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τραπέισις εἰς φυγὴν ἅμα τῇ ἐμφανίσει των.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος προκύπτει ὅτι τὴν 28ην *Μαρτίου* 1430 ἡμέραν *Τρίτην*, ὅτε ἡ Θεσσαλονικὴ ἐπολιορκεῖτο στενωῶς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, διεδόθη μεταξὺ τῶν ἀμυνομένων πληθυσμῶν καὶ τῆς ὀλιγαριθμοῦ ἑνετικῆς φρουρᾶς,² ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ *Βαρδαρίου* ἐπρόκειτο νὰ εἰσχωρήσουν ἕξ τουρκικὰ πειρατικὰ σκάφη μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ πυρπολήσουν τὰς ἐν τῷ λιμένι ναυλοχοῦσας ὀλίγας ἑνετικὰς γαλέρας, τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων ἐμάχοντο εἰς τὰς ἐπάλλξεις τῶν τειχῶν τῆς Θεσσαλονικῆς κατὰ τῶν Τούρκων.

¹ Μέρτζιος, αὐτόθι, σελ. 90 ἔξ.

² Μέρτζιος, αὐτόθι, σελ. 91. Ὁ ἱστορικὸς ὅμως τῆς ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονικῆς Ἀναγνωστῆς γράφει περὶ τουρκικῶν πλοίων ἀπλῶς καὶ οὐχὶ πειρατικῶν. Βόνν., σελ. 500.

Κατὰ τὸ ἔτος 1457 ὁ ὑπὸ τοῦ Πάπα Καλλίξτου τοῦ 3ου καταρτισθεὶς στόλος τῶν Σταυροφόρων ἤρξατο ἐπιχειρήσεων κατὰ τῶν Τούρκων εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον.¹ Ὁ στόλος αὐτός, ἀποτελούμενος ἀπὸ τεσσαράκοντα σκάφη, μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριλαμβάνοντο καὶ πειρατικά, ἀφ' οὗ κατέλαβε τὴν Λήμνον καὶ τὴν Σαμοθράκην, προσέβαλεν ἐν συνεχείᾳ τὸν Λιμένα (πρωτεύουσαν) τῆς νήσου Θάσου, ὑπερασπιζόμενον ἀπὸ ἐξήκοντα Τούρκους, τὸν ὁποῖον καὶ κατέλαβεν εὐχερῶς. Οἱ Ἑνετοί, οἱ ὁποῖοι μετεῖχον κατὰ μέγα μέρος τῆς παπικῆς αὐτῆς σταυροφορίας, διήρπασαν δασικὰ προϊόντα καὶ ἄλλα εἶδη, κατέλαβον δὲ καὶ τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, ἐγκαταστήσαντες καὶ βάσεις εἰς τὴν Θάσον, διὰ νὰ δύνανται νὰ ἐνεργοῦν ἐπιθέσεις καὶ λεηλασίας κατὰ τῶν παραλίαν τοῦ βορείου Αἰγαίου καὶ τῶν διερχομένων τουρκικῶν ἐμπορικῶν σκαφῶν.

Μετὰ πάροdon ὅμως διετίας ὁ Ζαγανὸς πασᾶς ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στόλου ἀνακατέλαβε τὴν νήσον. Οἱ κάτοικοι ὅμως τῆς Θάσου καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τῆς Φραγκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Τούρκων, ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Ὅσοι δὲν κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν εἰς τὰ ὄρη συλληφθέντες ἐξηνδραποδίσθησαν, αἱ περιουσίαι των διηραπάγησαν, ὁ δὲ πληθυσμὸς ὑπέστη μεγάλην μείωσιν.

Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Ἑνετοῦ περιηγητοῦ Gio Maria Dei Angioletto,² ὁ ὁποῖος περιηγήθη τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὸ ἔτος 1470, προκύπτει ὅτι κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1468 ὁ Ἑνετὸς ναύαρχος Nicola de Canale ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στόλου ἀπεβιβάσθη εἰς τὰ παράλια τῆς Αἴνου, ἔνθα προέβη εἰς φοβερὰς λεηλασίας καὶ διαρπαγὰς, συναποκομίσας πλουσιωτάτην λείαν, ἀποτελουμένην ἀπὸ τάπητας, χρυσόν, ἄργυρον καὶ κοσμήματα, ἀνήκοντα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Ἕλληνας. Ἄφ' οὗ ἐπυρπόλησε τὸ φρούριον, συνέλαβε πλείστους Ἕλληνας καὶ Τούρκους, τοὺς ὁποῖους μετέφερεν ὡς σκλάβους εἰς τὴν Εὐβοίαν. Καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας ἀπληθεύρωσε μετ' ὀλίγον, ἐκράτησεν ὅμως τοὺς Τούρκους.³

¹ A. E. V a c a l o p o u l o s, Thasos, son histoire, son administration de 1453-1912, ἔνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Βλέπε καὶ Π. Ἄξιωτη, Ἡ Θάσος, Θεσσαλονίκη 1953, σελ. 134 ἔξ.

² Ὁ Angioletto εἶχεν αἰχμαλωτισθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Εὐβοίας τὸν Ἰούλιον τοῦ 1470, ἀπελευθερωθεὶς ἐν συνεχείᾳ. Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 197 ἔξ.

³ Τὴν ἀγρίαν ταύτην πειρατικὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἑνετῶν δὲν ἠνέχθη ὁ Σουλτάνος. Ἐπέσπευσε τὰς πολεμικὰς του προπαρασκευὰς διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Εὐβοίας, κατεχομένης ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, καὶ συγκροτήσας ἰσχυρὸν στόλον, συγχείμενον ἐκ 300 μικρῶν καὶ μεγάλων σκαφῶν, ἀπέστειλε τοῦτον ἐναντίον τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μαχμούτ πασᾶν, αὐτὸς δὲ ἐξεστράτευσεν αὐτοπροσώπως διὰ ξηρὰς ἐπὶ κεφαλῆς δυνάμειος ἔξ 70000 ἀνδρῶν. Ἐπιτεθεὶς ἀπὸ τε ξηρὰς καὶ θαλάσσης κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν νήσον συλλαβῶν πλείστους αἰχμαλώτους. Αὐτόθι, σελ. 198.

Μέχρι τοῦ ἔτους 1498 δὲν ἀνεύρομεν ἄλλας πληροφορίας διὰ πειρατικά κρούσματα. Τοῦτο νομίζω ὅτι πρέπει ν' ἀποδοθῆ μάλλον εἰς τὴν ἔλθειν γραπτῶν εἰδήσεων καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὴν περιστολὴν τῆς πειρατείας. Ἄλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 1499 ἐνεφανίσθη εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ὁ Κορσικανὸς πειρατὴς Pedro,¹ ὅστις κατῴρθωσε νὰ συλλάβῃ ἐν ὑπὸ ἐνετικῆν σημαίαν ἐμπορικὸν σκάφος μὲ σιτηρά, φορτωθέντα ἐκ Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον καὶ ἐλαφυραγῶγησε.

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς μελέτης τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ὅτι τὸ Βυζάντιον,² ἰδίως μετὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἔλεγχον τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Πειραταὶ τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τύνιδος ἐλυμαίνοντο τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἰγαῖον, εἰς αὐτοὺς δὲ προσετέθησαν ἀργότερον καὶ οἱ Γενουάται. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἐνετικὴ Δημοκρατία καὶ πρὸ τῆς καταλήψεως εἰσέτι ὑπὸ τῶν Τούρκων τῶν βορείων ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, εὐρίσκειτο εἰς διαρκεῖς συγκρούσεις πρὸς αὐτούς, οἱ δὲ Ἐνετοί, θαλασσοκράτορες τότε τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Αἰγαίου, ἐνήργουν, ὡς ἀνωτέρω διέλαβον, καὶ πειρατικὰς ἐπιδρομάς, αἵτινες πολλὰ δεινὰ ἐπροξένησαν εἰς τοὺς παραλίους πληθυσμοὺς τῆς Μακεδονίας. Ἄλλὰ καὶ τὸ ἐπίσημον Τουρκικὸν Κράτος δὲν ἐδίσταζε διὰ τῶν στόλων του νὰ λεηλατῆ πολλάκις παραλίους περιοχὰς καὶ μοναστηριακάς ἐγκαταστάσεις, τοιαῦτα δὲ δείγματα πειρατικῶν ἐπιδρομῶν παραθέτομεν ἐν συνεχείᾳ.

Εἰς τὸν κώδικα τῆς Σκῆτης Καυσοκαλυβίων ἀναγράφεται θαῦμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ δεῦτερος Τούρκος σουλτάνος, πού ἐβασίλευσεν³ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (Βαγιαζήτ ὁ Β', 1479 - 1512), διέταξε τὸν ναύαρχόν του, ὅπως ἐξοπλίζων 30 κάτεργα ἐνεργήσῃ πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ κουρσεύσῃ τὰς μονὰς, νὰ συλλάβῃ σκλάβους καὶ νὰ λεηλατήσῃ τὰ πάντα. Τὴν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν κατέπλευσεν ὁ στόλος, ὁ Τούρκος ναύαρχος εἶδε καθ' ὕπνον γυναῖκα, ἡ ὁποία τὸν παρῴτρυνε ν' ἀποχωρήσῃ ἀμέσως, διότι ἄλλως ἡ ἀρμάδα θὰ κατεστρέφετο. Καὶ ὁ μὲν ναύαρχος δὲν ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπνευσε σφοδρότατος ἀνεμῶς, ἡ θάλασσα ἐταράχθη, ἄγρια κύματα ἐξέσπασαν καὶ ἐκ τῶν κατέργων ἄλλα μὲν ἐβυθίσθησαν, ἄλλα δὲ κατεστράφησαν προσκρούσαντα ἐπὶ τῶν ἀποκρήμνων βράχων. Ὁ ναύαρχος μόλις κατορθώσας νὰ διασωθῆ ἔφθασε κακῶς ἔχων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διηγῆθῃ τὰ συμ-

¹ Αὐτόθι, σελ. 102.

² D. A. Zakythinos, Corsaires et pirates dans les mers grecques aux temps de la domination Turque. Εἰς περιοδικὸν L' Hellenisme Contemporain, τ. 10 (1939), σελ. 65 ἔξ.

³ Εὐλόγιου Κορυλλία, Κατάλογος τῶν κωδικῶν τῆς Ἱερᾶς Σκῆτης Καυσοκαλυβίων κ.λ.π. ἐκδιδόμενος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου πρῶτον Λεοντοπόλεως Σωφορίου Εὐστρατιάδου. Paris 1930, σελ. 36, ἀριθ. Κ 18Φ. 38.

Εἰκὼν ἐπὶ περὶ πειρατικῆς ἐπιθέσεως ἐπιβλαστῶν πειρατῶν κατὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

βάντα εις τὸν σουλτάνον. Τότε ἀπεφασίσθη ν' ἀφεθῆ ἀνενόηλτον τὸ "Ἄγιον Ὅρος, οἱ δὲ μοναχοὶ ἀπέδωσαν τὸ θαῦμα εἰς τὴν Θεομήτορα.'

Τὸν μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1502 Ἐνετὸς ναύαρχος ἐνήργησε πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς περιοχῆς τῆς Καβάλας² ἐπὶ κεφαλῆς στόλου, συγκειμένου ἐκ 34 γαλερῶν, ἔνθα ἐληλάτησε καὶ διήρπασε τὰ πάντα, ἐνέπρησε τὰς ἀποθήκας τοῦ λιμένος καὶ ἐν τέλει, δεχθεὶς ἐπίθεσιν δυνάμεως Τούρκων ἰππέων, ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ συναποκομίσας πλουσίαν λείαν.

Ἐν συνεχείᾳ αἱ ἐνετικά γαλέραι κατηρθύνθησαν εἰς τὸ "Ἄγιον Ὅρος καὶ τὴν περιοχὴν τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης, ἔνθα ἐγένοντο ἐκτεταμέναι ἀποβάσεις, ἀπολήξασαι εἰς τὴν ἀπογύμνωσιν τῶν κατοίκων καὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν περιουσιῶν των. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους³ χριστιανικαὶ γαλέραι τῶν Δυτικῶν κρατῶν ὑπὸ Πορτογάλλον ναύαρχον, ἀποπλεύσασαι ἐκ Ῥόδου, κατηρθύνθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Θεσσαλονίκης, σκοποῦσαι νὰ αἰχμαλωτίσουν ἀδιακρίτως ἔμπορικὰ σκάφη καὶ νὰ διαρπάσουν σιτηρά.

Στερούμεθα περαιτέρω πληροφοριῶν περὶ τῆς πειρατικῆς αὐτῆς ἐπιδρομῆς, ὅπως δὲν εὔρομεν καὶ ἄλλας εἰδήσεις καὶ διὰ τὸν Ἐνετὸν κουρσάρον Antonio di Polo ἀπὸ τὴν Cursula,⁴ ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ἔτος 1505 ἐνήργησε πειρατικὴν ἀπόβασιν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀπήγαγε πολλοὺς χωρικοὺς, προοριζομένους διὰ τὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Μεσογείου.⁵

¹ Ἐν τούτοις μετὰ πάροδον ἐτῶν τινῶν, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Σελῆμ τοῦ Α', υἱοῦ τοῦ Βαγιαζίτ, ἐνηργήθη καὶ ἄλλη πειρατικὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τοῦ Ἁγιωνόμου Ὁρους. Εἰς τὸν Κώδικα τῆς Μονῆς Ἁγίου Παύλου ὑπάρχει ἐνθύμησις, ἀναγράφουσα τὰ ἔξης: «Ἐν ἔτει ζ,οε' (1566;) μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἐβασίλευσεν ὁ Σελήμης καὶ ἐχάλασεν καὶ ἐκούρσευσεν τὰ μοναστήρια καὶ ἐπῆρε τὸν βίον τους' φεῦ τῆς μανίας καὶ τῆς ἀδικίας ὅπου ἔκαμεν». (Σ π. Λ α μ π ρ ο υ, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβρυγίᾳ τῆς Ἀγγλίας 1893, τ. Α', σελ. 23).

² Ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰ diaria τοῦ περιηγητοῦ Martin Sanuto. Μ ε ρ - τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 106.

³ Αὐτόθι, σελ. 112.

⁴ Αὐτόθι, σελ. 106.

⁵ Κατὰ τὸ ἔτος 1517 πειρατικὰ τινα τοῦ Μεγάλου Μαγίστρου τῆς Ῥόδου, ἀνήκοντος εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐληλάτησαν τὰ παράλια τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ ἠχμαλώτισαν διαφόρους Τούρκους, προοριζομένους διὰ τὰ σκλαβοπάζαρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τινες σημαίνοντας. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἔκμανεῖς ἔκ τῆς πειρατείας ταύτης, ἀπέστειλε τὴν κατωτέρω ἐν ἀποσπάσματι δημοσιευομένην ἀπειλητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μάγιστρον τῆς Ῥόδου, λίαν χαρακτηριστικὴν τῆς τουρκικῆς ὑπεροφίας καὶ τοῦ ὑπερφιάλου ἐγωϊσμοῦ τῶν Τούρκων τῆς ἱστορουμένης ἐποχῆς. «οἱ Μουσουλμάνοι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ κόπτουν τὰς κεφαλὰς τῶν ἔχθρῶν τῆς πίστεως, χύνουν τὸ αἷμα των, αἰχμαλωτίζουν τοὺς παῖδας των καὶ ψήνουν τὰ ἐντόσθιά των καὶ τοιουτοτρόπως ἐγένετο ἔως σήμερον. Τώρα ἡ σπάθη τῶν Μουσουλμάνων εὐρίσκειται εἰς χεῖρας τοῦ σουλτάνου

Κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1515 ὁ σουλτάνος Σελῆμ ὁ Α', εὐρισκόμενος εἰς περιοδεῖαν ἐν τῇ περιοχῇ Καβάλας καὶ ἐστρατοπεδευμένος ἐκεῖ, ἀντελήφθη πειρατικά τῆς 'Ρόδου' ν' ἀποβιβάζουσαν πολλοὺς πειρατάς, οἱ ὅποιοι ἐπιτεθέντες κατὰ τῆς σουλτανικῆς φρουρᾶς συνέλαβον πλείστους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους κατέσφαξαν ἐπὶ τόπου. Ταυτοχρόνως ἄλλα 8 πειρατικά σκάφη, ὀρμώμενα προφανῶς ἐκ τῆς νήσου Θάσου, καταπλεύσαντα εἰς τὴν περιοχὴν ἐνήργησαν νέας ἀποβάσεις καὶ συνέδραμον τοὺς πρώτους ἀποβιβασθέντας. Αἱ πληροφορίαι τῶν ἀρχαίων τῆς Ἐνετικῆς Γερουσίας ἀναφέρουν ὅτι ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ σουλτανικὴ συνοδεία ἐξωντώθη καὶ μόλις κατώρθωσε νὰ διασωθῇ ὁ Σουλτάνος, κατευθυνθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην. Πλήρης ὄργης διὰ τὸ πάθημά του, διέταξε τὰς ἐκεῖ εὐρισκομένας 7 τουρκικὰς γαλέρας, νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἄμεσον καταδίωξιν τῶν πειρατῶν καὶ νὰ καταστρέψουν τὰς νήσους, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι, ἀσκοῦντες τὴν πειρατεῖαν ἢ καὶ ὑποθάλλοντες αὐτήν, εἶχον προξενήσει μεγάλας ζημίας εἰς τοὺς ὑπηκόους του.

III.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1525 ἐμφανίζονται εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας πειρατικά τουρκικὰ καὶ ἀλγερινά. Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ὁ Τοῦρκος ἀρχιπειρατῆς Μιστὰν Ρεῖζ² κατέπλευσεν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, ἵνα προβῇ εἰς πειρατικὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τουρκικῶν καταδιωκτικῶν μετῆχθη σιδηροδέσμιος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου. Μετὰ πάροδον πενταετίας, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1530, ἄλλος Τοῦρκος πειρατῆς, ὀνομαζόμενος Κούσαγλης,³ ἐπὶ κεφαλῆς 5 πειρατικῶν σκαφῶν, συνέλαβε καὶ διήρπασεν ἐντὸς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου τὰ ἐμπορεύματα τοῦ ὑπὸ ἐνετικὴν σημαίαν σκάφους τοῦ ἐμποροπλοιάρχου Bartholomeo Gianglinari. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὁ σουλτάνος Σουλεϊμὰν ὁ Α', ὁ Νομοθέτης (Κανονοῦ), ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας, ἐν τῇ μερίμνῃ

Σελῆμ... "Ὅλοι οἱ ἀφένται τῆς Μπαρμπαριᾶς συνεφώνησαν τώρα καὶ ἐστειλαν πρόσβεις, διὰ νὰ παραχωρήσουν τὰς χώρας των, κύπτουν δὲ τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν γῆν εἰς ἔνδειξιν ὑποταγῆς· καὶ σὺ ποῦ εἶσαι εἰς σκύλος ψωραλέος ἀπὸ μίαν μάνδραν, σκύλε, σκύλας γέννημα, σκύλε τῆς κολάσεως καὶ ὀνομάζεσαι καὶ «μέγας σκύλος», εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Αὐθέντου, ὅστις κυβερνᾷ τὸν κόσμον, πῶς ἐνεργεῖς τοιαύτας πράξεις καὶ ἐξέρχεται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ αἰχμαλωτίζει ἐμπόρους; Ἐλπίζω, πῶς, ὅταν μάθῃ ὁ αὐθέντης μου τὰς λωποδυσίας σου, θὰ διατάξῃ ἐμὲ τὸν δούλον του καὶ τότε ἀπὸ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίους σου σκύλους θ' ἀφαιρέσω τὸ ξύγκαι καὶ θ' ἀλείψω τὰς γαλέρας μου. Αὐτὴν τὴν προειδοποίησιν ν' ἀποστείλῃς καὶ εἰς τὸν Πάπαν σου καὶ βασιλέα, τοὺς μεγαλυτέρους ἀπὸ σὲ σκύλους, γεννήματα σκύλων κ.λ.π. Ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Martin Sanuto, Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 115.

¹ Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 117.

² Αὐτόθι, σελ. 118.

³ Αὐτόθι, σελ. 119.

του να οργανώσει τὸ τουρκικὸν ναυτικόν, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο κατὰ κανόνα εἰς χαμηλὸν ἐπίπεδον, φαινωθεῖς ἐκ τῶν πειρατικῶν ἀθλῶν τοῦ διασήμου διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τούρκου κουρσάρου Χαῖρ Ἐλ Ντὶν Μπαρμπαρόσα¹ προσεκάλεσε τοῦτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἀπονεύμῃ εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ ναυάρχου (καπουρνάνι ντεριά) καὶ τοῦ κυριάρχου τῶν θαλασσῶν (χακὰ ἐλ μάχρη). Ὁ φοβερὸς αὐτὸς κουρσάρος ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυρῶς ἐξωπλισμένου πειρατικῷ στόλου ὑπῆρξεν ἐπὶ δεκαετηρίδας μάλιστα τῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὡς καὶ τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου, συγκρουσθεῖς ἐπανειλημμένως μὲ τοὺς στόλους τῶν κρατῶν τῆς Δύσεως καὶ ἰδίως μὲ τοὺς Ἐνετοὺς καὶ τοὺς Γενοῦτας.² Ἀμείλικτος ἐχθρὸς του καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἐστάθη ὁ Andrea Doria, ὁ ἐνδοξότερος ναύαρχος τῆς Γένοβας.³

Ὁ Μπαρμπαρόσας ἐπὶ κεφαλῆς 18 ἀρτίως ἐξωπλισμένων καὶ ἐπληρωμένων πειρατικῶν, τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων ἀπετελοῦντο κυρίως ἀπὸ ἀγρίους καὶ πολεμοχαρεῖς πειρατὰς Βερβερίνους, Τυνησίους καὶ τινὰς Τούρκους, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐληλάτησε τὴν περιοχὴν τοῦ βορείου Αἰγαίου καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, συλλαβὼν τὰ κατὰ τὸν πλοῦν του εὐρεθέντα ἐμπορικὰ σκάφη, κατέπλευσεν ἐν τέλει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, γενόμενος δεκτὸς ἐκεῖ μετὰ μεγάλων τιμῶν.

Κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1532 ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς νήσου Κεφαλληνίας μὲ προορισμὸν τὰ παράλια τῆς Θεσσαλονίκης⁴ καὶ μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ προβοῦν εἰς ἐκτεταμένας λεηλασίας καὶ ἐν γένει πειρα-

¹ Σ π υ ρ. Ἀ ρ γ υ ρ ο ὦ, Ἡ πειρατεία ἀπὸ τοῦ 1500 π.χ. ἕως τὰ 1860. Ἀθήναι 1956, σελ. 46 ἔξ.

² Τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μελετήσουν τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ Μπαρμπαρόσα, παρουσιάζουσιν μέγα ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ναυτικὰ πράγματα τῶν θαλασσῶν μας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, παραπέμπω εἰς τὰ κατωτέρω ἔργα. 1) C r. F a r i n e, Deux pirates au XVIe siècle. Histoire de Barberousse. Paris 1689. 2) A n t o i n e d e B a r r e s, L'etat present de l'archipel. Paris 1678. 3) P è r e P i e r r e D a n, Histoire de Barbarie et des corsaires. Paris 1637. 4) L a n e P o o l, The Barbary Corsaires. London 1890. 5) J u l i e n d e l a G r a v i e r e, Les corsaires barbaresques et la marine de Soliman le grand. Paris 1887. Ἡ ἑλληνικὴ λαϊκὴ μοῦσα διέσωσε τὸ κατωτέρω τραγούδι (Π ο λ ί τ ο υ, Ἐκλογαὶ κ.λ.π. σελ. 6,8).

ΟΙ ΣΚΛΑΒΟΙ ΤΩ ΜΠΑΡΜΠΑΡΕΣΣΩ

Ἦλιε, ποὺ βγαίνεις τὸ ταχύ, σ' ὄλον τὸν κόσμον δοῦδεις,
σ' ὄλον τὸν κόσμ' ἀνατεῖλε, σ' οὐλὴν τὴν οἰκουμένην,
σ' τὴ Μπαρμπαρόσσω τοῖς ἀύλαϊς, ἦλιε, μὴ ἀνατεῖλης,
κι' ἂν ἀνατεῖλης, ἦλιε μου, νὰ γοργοβασιλέψης,
γιατ' ἔχον σκλάβους ἔμορφους, πολλὰ παραπονιάρους,
καὶ θὰ γραθοῦ οἱ γιάχιδες σου ποὺ τῷ σκλαβῷ τὰ δάκρυα.

³ Διὰ τὸν Andrea Doria βλέπε ἰδίως τὸ ἔργον τοῦ E. Petit, Un amiral condottiere au XVIe siècle. Andrea Doria (1466 - 1560). Paris 1887.

⁴ Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 122, 124.

τικὰς ἐπιχειρήσεις 5 γαλέραι ἐνετικάι καὶ ἄλλαι 3 τοῦ Πάπα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Andrea Doria. Οἱ Ἑνετοὶ εὐρίσκοντο καὶ πάλιν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν Τούρκων καὶ μόνον ὀλιγοχρόνιος καὶ ἐνδιάσπαστος ἐνεφανίζετο ποιά τις εἰρηνικὴ περίοδος. Ὁ στόλος αὐτός, περιφερόμενος εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, συνέλαβε δύο ἐμπορικὰ σκάφη τῆς Ῥαγούζας (Ντουμπρόβνικ), μεταφέροντα ἐκ Θεσσαλονίκης 4 - 5000 καντάρια σίτου, τὰ ὅποια καὶ διήρπασε. Τὰ πειρατικὰ αὐτὰ περιεφέροντο ἀνενόγητα ἐπὶ πολὺ διάστημα εἰς τὸ βόρειον Αἰγαῖον, οἱ δὲ Τούρκοι δὲν ἐτόλμων νὰ προβοῦν εἰς τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν προστασίαν τῶν χωρικῶν τῶν ὑδάτων.

Τοιοιτοτρόπως ὑπὸ τὸ φαινομενικὸν πρόσχημα τῶν συγκρούσεων πρὸς τοὺς Τούρκους οἱ Ἑνετοὶ καὶ ἄλλοι Σταυροφόροι, ὡς καὶ ποικιλῶνμοι ἱππῶται, κατέχοντες καὶ νεμόμενοι τὰς νήσους τοῦ ἑλληνικοῦ θαλασσοῦ χώρου, ἀλλὰ καὶ παντοειδεῖς ἄλλοι πειραταί, κυβερνῆται ἰδιωτικῶν ληστρικῶν σκαφῶν μὲ πληρώματα ἐξησκημένα καὶ ἀδίστακτα, διέτρεχον τὸ βόρειον Αἰγαῖον καὶ ἐπεδίδοντο εἰς ἐκτεταμένας λεηλασίας καὶ διαρπαγὰς τῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων τῆς Μακεδονίας, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείματος. Θαλασσοκράτορες αὐτοὶ, ἀποχαλιωμένοι καὶ θηριώδεις, κατελάμβανον παραλίους συνοικισμοὺς ἢ συνελάμβανον ἐμπορικὰ σκάφη, πού εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ εὐρεθοῦν κατὰ τὸν πλοῦν των εἰς τὴν ἀκτίνα δράσεώς των ἢ νὰ πέσουν εἰς στηθεῖσαν ἐνέδραν.

Ἡ νῆσος Θάσος κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς εἶχεν ὑποστῆ τὰ πάνδεινα ἀπὸ τοὺς πειρατάς. Παρ' ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα, πού ἐλάμβανον οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῆς ὥραίας αὐτῆς νήσου κατὰ τῶν πειρατῶν, ἡ ζωὴ των εἶχεν ἀποβῆ διαρκῆς μαρτύριον, αἱ δὲ βιαιότητες, αἱ διαρπαγαί, αἱ ἀτιμώσεις καὶ τὸ σκλάβωμα τῶν κατοίκων, ὑπῆρξαν δεινὰ, σ υ ν τ ρ ῖ ψ α ν τ α κ υ ρ ῖ ο λ ε κ τ ι κ ῶ ς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν.¹

¹ Παντ. Κοντογιάννη, Οἱ πειραταὶ καὶ ἡ Θάσος. Ἀθῆναι 1915, σελ. 13 ἐξ. 29 ἐξ. Ὁ Α. Conze εἰς τὸ ἔργον του Reise auf den Inseln des thrakischen Meeres, Hannover 1884, ἐκθέτει ὅτι ἐπισκεφθεὶς τὴν Θάσον κατὰ τὸ ἔτος 1858 εἶδεν ἀνάγλυφον σύνθετον ἐπὶ μαρμαροῦ, παριστώσαν γυναῖκα μὲ μικρὸν παῖδα, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε παράδοσις, καθ' ἣν Μαλιτζεῖοι πειραταὶ ἐπετέθησαν νὰ καταλάβουν τὴν νῆσον καί, ὅπως κατὰ κανόνα συνέβαινε κατὰ τὰς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς, οἱ κάτοικοι τῆς Θάσου, προσπαθοῦντες νὰ διασωθοῦν, ἐτρέποντο πρὸς τὰ ὄρη καὶ τὰς πυκνὰς καὶ δασώδεις ἐκτάσεις. Ἡ γυνὴ ὅμως τῆς ἀναγλύφου παραστάσεως δὲν κατάρθωσε νὰ διαφύγῃ, καταδιωκομένη δὲ ἀπὸ τοὺς πειρατάς καὶ προσπαθοῦσα νὰ διασωθῆ μετὰ τοῦ τέκνου της, παρεκάλει τὸν θεὸν «νὰ τὴν μαρμαρώσῃ». Ἡ παράδοσις εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν ἀφαντάστων δεινῶν, πού ὑπέφερον οἱ Θάσιοι ἀπὸ τοὺς πειρατάς. Ἄλλὰ καὶ ἄλλαι πολλαὶ παραδόσεις καὶ θρύλοι διὰ πειρατικὰς ἐπιδρομὰς διεσώθησαν εἰς τὴν Θάσον καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸ χωρίον Ποτός, εἰς τὸ Θεολόγον, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κάβο Φονιά (Κοῖνυρα), εἰς τὴν Κακίην Ῥάχην καὶ

Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαύλου πρὸς τὸν δόγην τῆς Βενετίας¹ προκύπτει ὅτι κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1587 πειρατικά τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ἐνήργησαν μεγάλην ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν παραλίων τοῦ Παγασητικοῦ καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἐληλάτησαν καὶ διήρπασαν τὰ πάντα, ἀπήγαγον δὲ πολυαριθμούς σκλάβους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τινες Ἰσραηλίτας.²

Εἰς τὰ πειρατικά ταῦτα ὑπῆρτον καὶ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Μάνην,³ τὸ Τσιρίγον καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἴονιου καὶ Αἰγαίου πελάγους. Πειρατικά Ἕλληνικά δὲν εἶχον ἀκόμη ἐμφανισθῆ, ἀλλ' ἡ πτωχεία τοῦ Ἕλληνικοῦ λαοῦ⁴ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν καὶ ἰδίως τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων παραλίων καὶ ἡ γνώριμος Ἕλληνικὴ θάλασσα, λίαν προσφιλῆς εἰς τοὺς παραλίους Ἕλληνοκυτῶν πληθυσμούς, ἐξώθουν αὐτοὺς πρὸς τὴν πειρατείαν, ἐκ τῆς ἀσκήσεως τῆς ὁποίας προσεπορίζοντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαιοῦντα.⁵ Ἐδῶ νομίζω ὅτι ἔχει τὰς ῥίζας ἢ μετὰ τινες δεκαετηρίδας ἐμφάνις τῶν Ἑλλήνων κουρσάρων καὶ πειρατῶν, περὶ τῶν ὁποίων θὰ διαλάβωμεν ἐν συνεχείᾳ. Εἰς τὰ ξένα αὐτὰ πειρατικά ὑπῆρθησαν καὶ ἐμαθήτευσαν οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, πολλὰ διδαχθέντες κατὰ τὸ διάστημα τῆς Τουρκοκρατίας.

Αἱ κατὰ θάλασσαν συγκρούσεις εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἶγαϊον τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑνετίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσίας κατὰ τὴν ἱστορουμένην περίοδον, τὰ συγκρουόμενα οἰκονομικὰ συμφέροντα αὐτῶν κατὰ τε τὴν πολεμικὴν καὶ εἰρηνικὴν περίοδον, ἰδίως εἰς τὸ Αἶγαϊον καὶ τὰς παρακειμένας θαλάσσας, εἶχον οὐσιαστικῶς καταργήσει τὴν ναυτικὴν κυριαρχίαν τῆς Τουρκίας, ἀδυνατούσης ν' ἀ-

ἀλλαχοῦ, διὰ τὰ διαλαοῦν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκ πειρατικῶν ἐπιδρομῶν μαρτύρια τῆς καταπτώτου αὐτῆς νήσου μετὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν.

¹ Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 150.

² Διὰ τοὺς ποικιλιωνίμους αὐτοὺς πειρατὰς τῆς Δύσεως Γάλλος περιηγητὴς γράφει τὰ ἑξῆς: «Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Φράγκους, ποῦ ἔρχονται εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος, ἔρχονται μὲ σκοπὸν νὰ λεηλατήσουν. Ἀλλὰ καὶ τί δὲν ἔπραξαν οἱ ἀτυχεῖς Ἕλληνες τοῦ Αἰγαίου πελάγους, διὰ τὰ προστατεύουσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὰς δηώσεις τῶν καθολικῶν μας κουρσάρων. Καὶ εἰς τὸν Πάπαν ἔστειλαν νὰ ζητήσουν ἔγγραφα ἀσφαλείας καὶ ἐπέτυχον νὰ λάβουν παπικὰς βούλας, ἀπευθυνομένας πρὸς τοὺς πειρατὰς, οἱ ὁποῖοι ὁμως οὐδεμίαν ἔδωσαν σημασίαν. (Αργυρός, ἄνωτ. σελ. 82).

³ Διὰ τοὺς πειρατὰς τῆς Μάνης ὁ Γάλλος συγγραφεὺς D' Arvieux εἰς τὸ ἔργον του Mémoires, τ. I σελ. 33, ἐκφράζεται λίαν δυσμενῶς. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνόνημος συνθέτης ἐνὸς δημοτικοῦ τραγουδιοῦ συμβουλευεὶ τοὺς ναυτιλλομένους ν' ἀποφεύγουν τὸ ἀκρωτήριο τῆς Μάνης Ματαπᾶ, ὅπου ἐνεδρεύει ὁ κίνδυνος τῶν πειρατῶν.

⁴ Ἀπὸ τὸν Κάβο Ματαπᾶ σαράντα μίλια μακριά,
κι' ἀπὸ τὸν Κάβο Γκρόσο σαράντα κι ἄλλο τόσο.

⁵ Zakythinos, αὐτόθι σελ. 711.

⁶ Περβλ. Ormerod, ἄνωτέρω σελ. 29.

παλλάξῃ τὴν θαλασσίαν αὐτὴν περιοχὴν ἀπὸ τὰ λυμαινόμενα ταύτην πειρατικά.

Τὴν δημιουργηθεῖσαν αὐτὴν κατάστασιν ὑπέθαλλον καὶ διηυκόλυνον καὶ διάφοροι ἔμποροι καὶ ἔμπορικοὶ πράκτορες Εὐρωπαῖοι καὶ ἰδίως Ἕλληες, ποικιλοτρόπως διευκολύνοντες τοὺς πειρατὰς καὶ ἀποκομίζοντες μεγάλα κέρδη ἐκ τῆς ἀθεμίτου ταύτης συνεργασίας. Ἄλλὰ καὶ οἱ διπλωματικοὶ ἔμπροσσωποὶ τῶν ξένων Δυνάμεων καὶ οἱ προστατευόμενοί των (φερμανλήδες), ὡς προκύπτει ἀπὸ σχετικὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βαθλοῦ τῆς Ἑνετίας,¹ εὗρισκοντο εἰς στενὰς σχέσεις πρὸς τοὺς πειρατὰς, μετὰ τῶν ὁποίων διειροαζόντο τὰ ἐκ τῆς λεηλασίας προερχόμενα παράνομα κέρδη.²

Ἡ παρατηρουμένη αὕτη ἀναρχία εἰς τὰς θαλάσσας, τὰ δεινοπαθήματα τῶν παραλίων πληθυσμῶν καὶ ἡ ἔλλειψις πάσης ἀσφαλείας εἰς τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον, ἠνάγκασαν τὸν Τοῦρκον σουλτάνον Ἀχμέτ τὸν Α' κατὰ τὸ ἔτος 1603 νὰ προβῇ εἰς τὴν ναυπήγησιν ἰσχυροῦ στόλου, ἀποτελουμένου ἀπὸ 36 γαλέρας, αἵτινες διετάχθησαν νὰ πλεύσουν εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ νὰ καταδιώξουν τοὺς πειρατὰς. Οἱ Τοῦρκοὶ ὅμως ναυτικοί, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, στεροῦμενοι ναυτικῆς παραδόσεως, ἐλάχιστα συνέβαλον εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν θαλασσῶν ἀπὸ τῶν κρουσμάτων τῆς πειρατείας· μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου ἡ περιοχὴ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ τὸ βόρειον Αἰγαῖον ἐπλημμύρισεν ἀπὸ παντοειδῆ πειρατικά, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ 20 μ π ε ρ τ ὀ ν ι α τῆς Φλωρεντίας, τὰ ὁποῖα ἐληλάτησαν ἀδιακρίτως ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν, ἐφρόνευσαν κατοίκους, διήρπασαν περιουσιακὰ ἀγαθὰ, ἤχμαλώτισαν σκλάβους καὶ ἐμπορικὰ σκάφη. Δύο ἀπὸ αὐτὰ τὰ φλωρεντινὰ πειρατικά, καθὼς καὶ πέντε γαλέραι τοῦ δουκὸς τῆς Βενετίας μετὰ τῶν ἐτῶν 1607 καὶ 1611 ἐληλάτησαν κατ' ἐπανάληψιν τὴν περιοχὴν τῆς Καβάλας, ἐπεχείρησαν δὲ δι' ἀποβάσεων νὰ καταλάβουν τὴν πύλιν τοῦ φρουρίου, χωρὶς τελικῶς νὰ ἐπιτύχουν ἔνεκα τῆς ἀπίξεως ἰσχυρῶν τουρκικῶν δυνάμεων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1640 οἱ πειραταὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγουσ (Ἄκ Ντενίτς), κατὰ πᾶσαν πιθανότητα Τοῦρκοὶ ἢ μετ' αὐτῶν συνεργαζόμενοι Ἀ λ γ ε ρ ῖ ν ο ι, ἔχοντες στόλον ἀποτελούμενον ἀπὸ 12 μπερτόνια, κατέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς ἐπ' ἀνδρωσιν τῶν σκαφῶν

¹ Μ ε ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 165.

² Αὐτόθι, σελ. 280.

³ Αὐτόθι, σελ. 165, 167, 170. Κατὰ τὸ ἔτος 1633 δύο πολεμικὰ ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν ἀφίχθησαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κασσάνδρας, ἵνα φορτώσουν λαθρεμπορικῶς σιτηρά. Αἰφνὴς κατέπλευσεν ἐκεῖ ἡ τουρκικὴ ἀρμάδα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ καπουντάν πασᾶ (ναυάρχου). Οἱ Ἕλληες ἐπεχείρησαν νὰ διαφύγουν, ἀλλ' ὁ ἄνεμος δὲν ἦτο εὐνοϊκός. Οἱ Τοῦρκοὶ ἐπετέθησαν μὲ τὸν πολυάριθμον στόλον των, οἱ δὲ Ἕλληες ἐπολέμησαν ἠρωϊκῶς, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι πρὸ τῆς ἀπολύτου τουρκικῆς ὑπεροπίας ν' ἀντισταθοῦν περαιτέρω καὶ, βλέποντες ὅτι εἶχον πανταχόθεν κυκλωθῆ, ἀντιτίναξαν τὰ

των. Ἐκεῖ ἐπεβίβασαν λ ε β έ ν τ ε ς¹ και σκλάβους, τοὺς ὁποίους εἶχον ἐκεῖ ἀφήσει πρὸ διετίας, χορηγήσαντες εἰς ἕκαστον ἀνὰ πέντε ρεάλια διὰ τὴν ἀγορὰν στολῶν. Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαύλου τῆς Ἐνετίας, τὰ ἐνδύματα τῶν σ κ λ ά β ω ν αὐτῶν εἶχον τελείως φθαρῆ καθ² ὁδὸν ἐκ τῆς πολυμηέρου πρὸς Θεσσαλονίκην πεζοπορίας, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας πλεόν τῶν 1000 εἶχον ἀποθάνει ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ στέρησεων.³

Οἱ πειραταὶ ἐπλήρωσαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὸ ἀντίτιμον 14000 ἄρτων καί, ἐπειδὴ τὰ πληρώματα τῶν πλοίων των δὲν ἦσαν ἐπαρκῆ πρὸς ἐπάνδρωσιν τῶν σκαφῶν, προέβησαν εἰς στρατολογίαν ἐθελοντῶν ἐκ Θεσσαλονίκης, χορηγήσαντες εἰς αὐτοὺς ὄπλα καὶ ἀνὰ δέκα ρεάλια ὡς μισθόν. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν εἶχον προσέλθει περισσότεροι τῶν 25 ἐθελοντῶν, ἤρπασαν βιαίως Ἑλληνας καὶ Ἰσραηλίτας, ἵνα τοὺς χρησιμοποιήσουν ὡς σκλάβους εἰς τὰ μπερτόνια, ὅτε οἱ συγγενεῖς τῶν ἀρπαγέντων κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι μετέβησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα παραπονεθοῦν εἰς τὸν Σουλτάνον ὅτι οἱ πειραταὶ διαρπάζουν καὶ λεηλατοῦν ἀνεμποδίστως ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας του.

Ὁ καθηγητὴς Σπυρίδων Λάμπρος κατὰ τὰς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἐρεῦνας του ἀνεκάλυψε καὶ ἐδημοσίευσε⁴ χρονικὸν τῆς μονῆς Δοχειαρίου, κατὰ τὸ ὁποῖον τὴν 27ην Φεβρουαρίου 1717 τρία πειρατικά σκάφη ἀγνώστου ἐθνικότητος προσήγγισαν εἰς τὴν Ἱερισσὸν τῆς Χαλκιδικῆς, ἔνθα συνέλαβον πολλοὺς κατοίκους, προοριζομένους διὰ δουλεμπορίαν. Κατὰ τὸν ἀπόπλου δὲ ὁμως καὶ ἔναντι τῆς μεγίστης Λαύρας τὸ ἐν ἐκ τῶν πειρατικῶν κατεποντίσθη αὐτανδρον.⁴ Κατὰ τὰ ἔτη 1732, 1733 καὶ 1734 πειρατικά ἰσπανικά, γαλ-

πλοία των, διὰ νὰ μὴ παραδοθοῦν. Ὅλοι οἱ Ἄγγλοι ἐφονεύθησαν πλὴν 53, οἵτινες μεθ' ἐνὸς πλοιάρχου περισυνελέγησαν ἐκ τῆς θαλάσσης. Αἱ τουρκικαὶ ἀπόλεια ὑπῆρξαν βαρεῖαι, οἱ δὲ νεκροὶ ἀνῆλθον εἰς 3500, μεταξὺ τῶν ὁποίων 800 γενίτσαροι. Ἡ γαλέρα τοῦ διοικητοῦ τοῦ ναυστάθμου Κασσάνδρας κατεστράφη, ἡ δὲ τουρκικὴ ναυαρχίς ὑπέστη μεγάλας ζημίας. (Μέριτζιος, αὐτόθι σελ. 132).

¹ Τουρκικὴ λέξις σημαίνουσα ναύτης.

² Μέριτζιος, αὐτόθι σελ. 185.

³ Σπ. Ἀργυροῦ, αὐτόθι σελ. 150. Ν. Svoronos, Le commerce de Salonique au XVIIIe s., σελ. 128 ἔξ.

⁴ Οἱ μοναχοὶ ἀπέδωσαν τὸ γεγονός εἰς θαῦμα τῆς Θεομήτορος. Ἐν τούτοις ἐν τῇ μερίμνῃ μου νὰ ἐρευνήσω τὸ γεγονός τοῦτο ἀπετάθην εἰς τὴν μονὴν Δοχειαρίου καὶ εἰς τὸν ἐκεῖ ἐρευνητὴν καὶ γνώστην τῶν χειρογράφων τῆς μονῆς γέροντα Ἱερόθεον Δοχειαρίτην, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου 1960 ἐπιστολῆς του μοὶ ἐγνώρισε ὅτι τοιοῦτον χρονικὸν περὶ πειρατῶν εἶναι ἀγνωστον εἰς τὴν μονὴν καὶ ὅτι νέα ἐρευνα τῶν κωδίκων οὐδὲν ἀπεκάλυψεν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ «Βραχέα χρονικά» τοῦ Λάμπρου οὐδὲν σχετικὸν περὶ πειρατείας εἰς τὴν ἐν λόγῳ μονὴν ἀνεῦρον καὶ διερωτώμαι πόθεν ὁ Ἀργυρὸς ἤντησε τὴν πληροφορίαν ταύτην.

λικὰ καὶ ἀλγερινὰ¹ ἐλυμαίνοντο τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τοῦ Παγασητικοῦ, οἱ δὲ φορτωταὶ καπνῶν καὶ βάμβακος τῆς Θεσσαλονίκης, φοβούμενοι διαρπαγὴν τῶν ἐμπορευμάτων των, ἤρουντο νὰ προβοῦν εἰς φορτώσεις. Ἄλλως τε τὴν ἰδίαν ἐποχὴν δύο πειρατικά, ἐξ ὧν τὸ ἓν ὑπὸ Γάλλων καὶ τὸ ἕτερον ὑπὸ Ἰσπανόν, εἶχον συλλάβει εἰς τὸ Πόρτο Κουφὸ τῆς Χαλκιδικῆς (χερσόνησον Σιδωνίας) τὸ ἐμπορικὸν σκάφος τοῦ Ἑλλήνος πλοιοκτῆτου καὶ πλοιάρχου Ἀντωνίου Μοσχοπούλου κατάφορον ἐμπορευμάτων καί, ἀφ' οὗ ἀπεβίβασαν βιαίως τὸ πλήρωμα καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὴν ξηρὰν, ἀπήγαγον τὸ πλοῖον μαζί μετὰ τὰ ἐμπορεύματα. Κατὰ τὸ ἔτος 1740 ἐμφανίζεται εἰς τὸ βόρειον Αἰγαίον ὁ πρῶτος Ἑλληνα κουργάρος, ὀνομαζόμενος Παναγιώτης Χριστόπουλος(;), καταγόμενος ἐκ Ζακύνθου.² Κυβερνήτης ἀρχικῶς μιᾶς πειρατικῆς τ α ρ τ ἄ ν α ς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Μάλτας, διατελούσης τότε ὑπὸ γαλλικὴν ἐπιτροπὴν, κατέπλευσεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Κασσάνδρας καὶ κατώρθωσε δι' ἀποβάσεως νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν ἀγῶν τῆς χερσονήσου ταύτης.³ Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Τούρκου ἐπισήμου ὁ Παναγιώτης εἶχε τὸ θάρρος δι' ἀπεσταλμένου του εἰς Θεσσαλονικίαν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς 200 πονγγιὰ ὡς λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ αἰχμαλωτισθέντος. Οἱ Τούρκοι προέβησαν εἰς τὴν καταδίωξιν τοῦ ζακυνθινοῦ πειρατοῦ, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος. Μετὰ τινὰς μῆνας ὁ Παναγιώτης⁴ ἐνεφανίσθη ἐκ νέου μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ Βόλου ἐπιβαίνων ἀκαίρως ἰσχυροῦ ἀγγλικῆς κατασκευῆς, φαίνεται δὲ ὅτι διηκολύνετο ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, εὐρισκομένους εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τὴν Γαλλίαν. Αἱ τουρκικαὶ ἀρχαί, ὡς καὶ οἱ Ἑνετοί, φίλα προσκειμένοι εἰς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν, διηκολύνον τοὺς Ἄγγλους νὰ στρατολογήσῃν καὶ νὰ ἐνισχύουσιν τοὺς Ἑλληνας πειρατάς.

Ἐν γνώσει τῶν ἀνωτέρω ὁ Παναγιώτης συνέλαβε καὶ ἐλαφυραγωγῆσεν ἔξω τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος, ἐπειδὴ

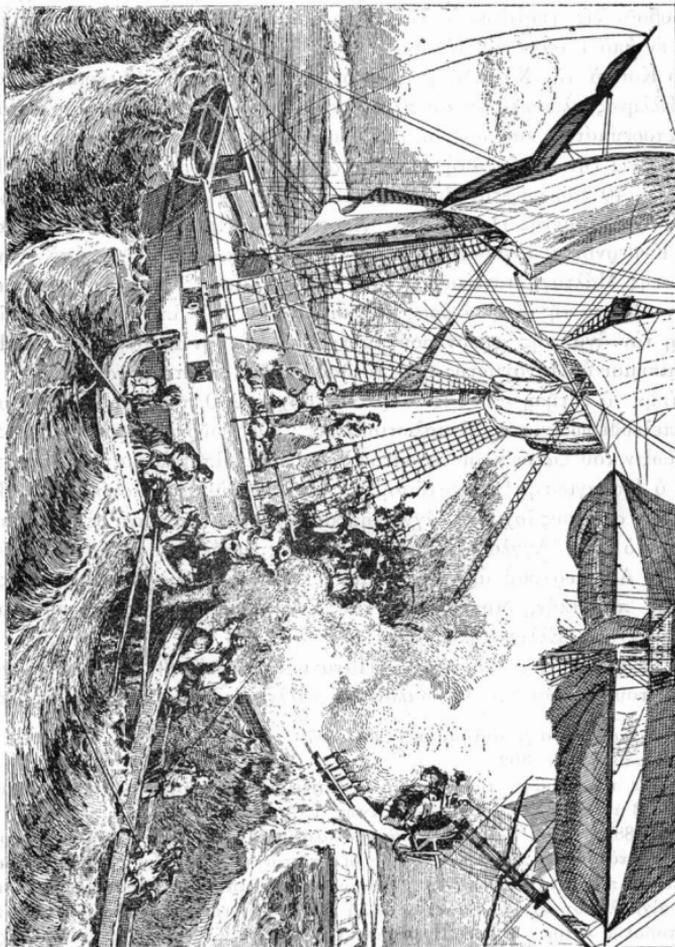
¹ Μ ε ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 286, 287.

² Αὐτόθι, σελ. 302.

³ Εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου Θεσσαλονίκης, ἅτινα ἐδημοσίευσεν Ἰ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, ἐνθ' ἀνωτ. τ. Α' σελ. 228 καὶ Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, σελ. 88) ὑπάρχει φερμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν 12 Σιαμπὰν 1156=6 Ἀπριλίου 1743, κατὰ τὸ ὁποῖον πρὸ τίνος χρόνου οἱ ἄπιστοι πειραταὶ εἶχον ληστεύσει καὶ λεηλατήσῃ τὸ παρὰ τὴν Κασσάνδραν βακουφικὸν κτήμα τοῦ Γκαζανφέρ ἀγά, συλλαβόντες αἰχμάλωτον τὸν τιμαριούχον Ἀλῆ Χασεκῆ, ὅστις ἀπλευθερώθη ἀργότερον διὰ καταβολῆς λύτρων ἐκ 2500 γροσιῶν. Τὸ φερμάνιον ἐξεδόθη μετὰ τινὰ χρόνον ἀπὸ τῆς πειρατικῆς ἐπιδρομῆς, τὸ δὲ περιεχόμενόν του μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ταυτίσωμεν τὴν πειρατείαν ταύτην μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Παναγιώτη.

⁴ Ὁ Ν. Σ ν ο ρ ο η ο ς, αὐτόθι σελ. 129, βασιζόμενος εἰς τὰς πληροφορίες τῶν γαλλικῶν ἀρχείων, γράφει ὅτι τὸ νέον ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν πειρατικὸν τοῦ Παναγιώτη ἦτο ἐξωπλισμένον μετὰ 24 πυροβόλα καὶ εἶχε πλήρωμα ἐκ 42 ἀνδρῶν, ἐξ ὧν οἱ 35 ἦσαν Ζακυνθῖνοι καὶ 7 ἄλλοι διάφοροι Ἑλληγες.

Ἐπιθέσις τοῦ Παναγιώτη Ἡρώκη πρὸς τὸν Bisson (Ἐκ τῆς France Militaire)

δὲ εἰς τὰς ὑποβληθείσας ἐκ μέρους τοῦ Γάλλου προξένου διαμαρτυρίας οἱ Τούρκοι ἐκώφευσαν, ὁ ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν τῆς Γαλλίας Barthélemy διέταξε γαλλικὴν ναυτικὴν μοῖραν νὰ προβῇ εἰς τὴν συστηματικὴν δίωξιν τοῦ Παναγιώτου καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ ὀρηγηρίου του.¹ Ὁ γαλλικὸς στόλος ἀνεκάλυψε τὸν Παναγιώτην πλησίον τῆς νήσου Σκοπέλου καὶ ἐτέθη εἰς καταδίωξιν, ἀλλ' αὐτὸς διαθέτων ταχύπλουν πειρατικὸν ὄχι μόνον διέφυγεν, ἀλλ' ἐπέτυχεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ συλλάβῃ ἕξωθι τῶν ἀκτῶν τοῦ Βόλου ἕτερον γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος καὶ νὰ πυρπολήσῃ τοῦτο εἰς ἀντεκδίκησιν.²

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1765 πειρατικά μὲ πληρώματα ἀποτελούμενα ἀπὸ Ἄλβανοῦς τοῦ Δουλτσίνου, ἐπωφελοῦμενα τῶν πολέμων³ καὶ τῆς πλήρους ἀναρχίας, ἣ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἰγαῖον, ἐνήργουν συνεχεῖς ἐπιδρομὰς τόσον κατ' ἐμπορικῶν σκαφῶν ἀδιακρίτως σημαίας, ὅσον καὶ κατὰ παραλιακῶν πληθυσμῶν. Τινὰ ἐκ τῶν ἄλβανικῶν αὐτῶν πειρατικῶν ἐπέδραμον κατὰ τῆς νήσου Σκιάθου,⁴ κατέσφαξαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, ἐβασάνισαν δὲ ἰδιαιτέρως τὰς γυναῖκας, διὰ ν' ἀποσπάσουν μαρτυρίας κεκρυμμένων θησαυρῶν καὶ ἄλλων τιμαλφῶν. Εἰς ἐκ τῶν Ἄλβανῶν αὐτῶν πειρατῶν τοῦ Δουλτσίνου, ὀνομαζόμενος Ἀχμέτ Ρεῖζ, κατόπιν καταγγελίας τοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ βαύλου τῆς Ἑνετίας συνελήφθη ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς κατὰ τινὰ κατάπλουν του εἰς Θεσσαλονικίαν, κατηγορούμενος ὅτι εἶχε λεηλατήσει ἐνετικὰ ἐμπορικὰ σκάφη καὶ διότι διεκίρησεν ἀναφανδὸν ὅτι θὰ κατέστρεφε πᾶν ἐνετικὸν πλοῖον, τὸ ὅποιον θὰ συνήντα κατὰ τὸν πλοῦν του. Κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς καταγγελίας ἐνώπιον τοῦ συγκροτηθέντος δικαστηρίου, τοῦ ὁποίου προήδρευσε ὁ μολλᾶς τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ κατηγορούμενος ἀπολογούμενος ἰσχυρίσθη ὅτι ἤσκει τὴν πειρατείαν ἐπιβαίνειν εἰς τὴν σημαίαν τῆς Τριπολίτιδος καὶ, ἐπειδὴ ἡ Ἑνετία εὐρίσκειτο εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μὲ τὴν Ραγούζαν καὶ τὸ Δουλτσίνον, συμμάχους προφανῶς τῆς Τριπολίτιδος, νομίμως ἐνήργει ἐν προκειμένῳ.

¹ Τελικῶς ὁ Παναγιώτης ἐξωντόθη ἀπὸ πολεμικὸν τῆς γαλλικῆς αὐτῆς μοῖρας, κυβερνόμενον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Bisson. Αἱ δημοσιεύμεναι χαλκογραφίαι ἀνήκουν εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ φίλου κ. Ἰ. Ἰωαννίδη. Τὰ πρωτότυπα εὐρίσκονται εἰς τὸ Ναυτικὸν Μουσεῖον τῆς Γαλλίας. Οἱ Γάλλοι τότε ἀπρησχολήθησαν σοβαρῶς μὲ τὸν Ἕλληνα τοῦτον ἀρχιπειρατὴν.

² Κατὰ τὸ ἔτος 1743, προερχόμενος ἐκ Μπαρμπανιάς, ἀφίχθη εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν, συνοδευόμενος ἀπὸ μαύρους πειρατάς, ὁ ἀρχιπειρατὴς Μεχμέτ Ρεῖζ. Οὗτος ἦτο ἐξισλαμισθεὶς Ἕλλην ἐκ τῆς νήσου Κέας (Τζιά), πλουτήσας δὲ ἐκ τῆς πειρατείας μετέβαινε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν ἔκδοσιν φερμανίου διὰ τὴν ἄσκησιν(!) τῆς πειρατείας (Μέροτζιος, αὐτόθι σελ. 320).

³ Πρόκειται περὶ τοῦ ὀνομασθέντος ἑπταετοῦς πολέμου τῶν ἐτῶν 1755-1763, κατὰ τὸν ὅποιον Ἀγγλοὶ κούρσάροι, στενῶς συνεργασθέντες μὲ Ἕλληνας πειρατάς, ἐπετίθεντο κατὰ παντὸς γαλλικοῦ πλοίου. S v o g o n o s, αὐτόθι σελ. 125 ἔξ.

⁴ Μέροτζιος, αὐτόθι σελ. 395, 398.

Τὸ δικαστήριον, εὐθὺν εὐσταθοῦντα τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου ἀναπτυχθέντα, ἠθώωσεν αὐτόν.

IV

Θὰ εἰσέλθωμεν τώρα εἰς μίαν περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ἡ ἐμφάνις εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας Ἑλλήνων πειρατῶν, κυβερνόντων ἑλληνικὰ πειρατικὰ σκάφη καὶ συνεργαζομένων με πειρατικὰ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων. Κατόπιν τῶν ἀφαντάστων δεινῶν, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὑποστῆ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ ἑλληνικοὶ παραλιακοὶ πληθυσμοὶ ἤτο φυσικὸν νὰ συμμερισθοῦν τὰ δεινοπαθήματα τῶν ὁμοειδῶν τῶν τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Ἀπολέσαντες τὰ σκάφη τῶν καὶ πᾶν ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον τοὺς συνέδεε μετὰ τὴν θάλασσαν, δὲν ἐτόλμων κἄν ν' ἀσχοληθοῦν μετὰ τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον καὶ τὰς μεταφοράς. Ἐξ ἄλλου αἱ κατὰ τὸ διαρροῦσαν τοῦτο διάστημα διαρκεῖς σχεδὸν συγκρούσεις τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἐμφάνισιν Ἑλλήνων ναυτικῶν εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Αἰγαίου. Ὀλιγάριθμοι Ἑλληνες ναυτικοί, διαφεύγοντες τὴν ζῶν τῶν ὑποδούλου ἡραγιά, ὑπηρετοῦν εἰς πλοῖα χριστιανικῶν κρατῶν, ἀρκετοὶ δέ, ἰδίως νησιῶται, ἐστρατολογοῦντο ὡς πληρώματα τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Θαλασσία δρᾶσις ἀνεξάρτητος μετὰ Ἑλληνας πλοιοκτῆτας καὶ πληρώματα δὲν ἐνεφανίζετο καὶ μόνον εὐάριθμοι Ἑλληνες ναυτικοί, ἀσχοῦντες τὴν πειρατείαν, διετέλουν ὑπὸ τὴν διοίκησιν ξένων κουρσάρων καὶ πειρατῶν.

Τὴν πρώτην ἐπίσημον συνεργασίαν Ἑλλήνων ναυτικῶν συναντῶμεν κατὰ τὸν ἑπταετῆ Ἀγγλογαλλικὸν πόλεμον τῶν ἐτῶν 1755-1763.¹ Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ τὸ Αἶγαῖον εἶχε πλημμυρίσει ἀπὸ πειρατῶν Ἀγγλοῦν, ὅπως τοὺς ἀπεκάλουν οἱ πρόξενοι τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν. Ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς αὐτοὺς πειρατῶν πολλὰ ἐδιδάχθησαν οἱ Ἑλληνες ναυτικοί. Θὰ ἠδύνατο κανεῖς βασίμως νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι αὐτῇ, ἡ διὰ παρανόμων βεβαίως μέσων διεξαχθεῖσα συνεργασία, ὑπῆρξε μία ἐκ τῶν αἰ-

¹ S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 125. Καὶ τὰ ἐμπορικὰ εἰσέτι σκάφη τῶν Δυτικῶν Κρατῶν διεξῆγον πειρατείας. Κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1757 ὁ Ἀγγλος Rous, κυβερνήτης ἐμπορικοῦ σκάφους, ἀποπλεύσας ἐκ Θεσσαλονίκης δι' Ἀλεξάνδρειαν με φορτίον καπνῶν, συνήντησεν ἔξω τοῦ ἀκρωτηρίου Μεγάλου Ἐμβόλου (Καραμπουνοῦ) γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος, τὸ ὁποῖον ἔνεκα τῆς κακοκαιρίας εἶχεν ἀγροβολῆσαι 20 μίλια μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης (ἀκταὶ τῆς Ἐπανομῆς). Ὁ Ἀγγλος πλοίαρχος ἤρχισεν νὰ βάλλῃ κατὰ τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ τραυματίσας τὸν ναύκληρον. Κατόπιν τούτου τὸ πλήρωμα φοβηθὲν ἐγκατέλειψε τὸ σκάφος, ὅτε καὶ οἱ Ἀγγλοὶ ἐξοπλίσαντες λέμβον ἀνήλθον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ γαλλικοῦ σκάφους καὶ ἀφήρσαν 17 δέματα μετὰ ὑφάσματα, δύο βαρέλια ἰνδικὸν (λουλάκι), ἓν βαρέλιον χρῶμα βαφῆς, ἓν κιβώτιον μετὰ σκούφους ἀξίας 15000 γροσίων. (Μ ε ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 381).

τιῶν ἐκείνων, αἵτινες συνετέλεσαν κατά τινα τρόπον εἰς τὴν ἀναζωογόνησιν τῆς παλαιᾶς θαυμασίας ναυτικῆς παραδόσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸν ἐν συνεχείᾳ δημιουργηθέντα δεσμόν Ἑλλήνων καὶ Ἀγγλων ναυτικῶν, ὡς οὗτος ἀργότερον διεμορφώθη.

Οἱ κατὰ θάλασσαν αὐτοὶ πόλεμοι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας παρῆσαν εἰς τοὺς Ἑλληνας ναυτικούς σπουδαίας εὐκαιρίας διὰ πειρατικὰς ἐνεργείας. Οἱ Ἑλληνες ναυτικοὶ τῆς Ὑδρας, τῶν Σπλετσῶν, τῶν Ψαρῶν, τῆς Μάνης καὶ τοῦ Τσιρίγο, ἐπιβαίνοντες ἰσχυρῶν καὶ ταχυπλόων σκαφῶν ἀγγλικῆς κατασκευῆς, ἤσκουν τὴν πειρατείαν διὰ λογαριασμόν τῶν Ἀγγλων, χωρὶς νὰ περιφρονοῦν καὶ τὰ ἀτομικὰ των συμφέροντα.¹ Οἱ Ἀγγλοὶ μάλιστα εἶχον ἰδρύσει εἰς τὸ Port Mahon τῆς Νήσου Μινόρκας (Ἰσπανία) σημαντικὴν ἐλληρικὴν παροικίαν, ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ ἐλληνικὰς ναυτικὰς οἰκογενείας, μετερχομένας κατ' ἐπάγγελμα τὴν πειρατείαν, λίαν προσφιλῆ ἄλλως τε καὶ εἰς τοὺς Ἀγγλους.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γάλλος πρόξενος Boismond καὶ ὁ ἔμπορικὸς πράκτωρ Fourgasse δι' ἐκθέσεών των πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν περιέγραψον ὅτι, μόλις προσεβάλλετο ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας αὐτοὺς πειρατὰς κανὲν γαλλικὸν ἔμπορικὸν σκάφος, οἱ ἔμποροι Θεσσαλονίκης ἤρηνοντο νὰ ὀψοκινδυνεύσουν τὴν φόρτωσιν ἐμπορευμάτων. Οἱ Ἑλληνες αὐτοὶ πειραταί, γινώσκοντες τῶν παραλίων τῆς πατρίδος των, ἐχρησιμοποιοῦν τὰς ἀκτὰς τῶν νήσων καὶ τοὺς ἄλλους ἀσφαλεῖς ὄρμους ὡς τὰ καλύτερα καταφύγια καὶ ὀρμητήρια διὰ τὰς πειρατικὰς των ἐπιδρομὰς.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ Ἑλληνες πειραταὶ συνειργάσθησαν, ὡς θὰ ἴστορηθῆ ἐν συνεχείᾳ, καὶ μὲ ἄλλας Δυτικὰς Δυνάμεις, καὶ ἰδίως μὲ τὴν Ῥωσίαν, ἀλλ' ἡ Μεγάλη Βρετανία εἶχε τὴν προτίμησιν καὶ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν συνεργασίαν αὐτὴν κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Οἱ Γάλλοι, ὑφιστάμενοι σοβαρὰς ζημίας ἐκ τῶν Ἀγγλοῦν αὐτῶν πειρατῶν, ἀνέθεσαν εἰς τὸ καταδρομικὸν Hirondelle καὶ τὴν φρεγάταν Chimère τὴν συστηματικὴν δίωξιν τῶν πειρατῶν, οἵτινες εἶχον καταστῆ μόνιμος μάλιστα τοῦ θαλασσίου ἔμπορίου καὶ τῶν μεταφορῶν.

Ἑλληνες πειραταὶ καὶ πρὸ τῶν ὡσοτουρκικῶν πολέμων τῶν ἐτῶν 1768-1774 καὶ 1787-1792 συνειργάζοντο μὲ τοὺς Ῥώσους,² πολλοὶ δὲ ἐξ

¹ Ὁ Μανιάτης λαϊκὸς ποιητὴς τῆς ἐποχῆς Νηφάκος ἐστιχοῦρησε τὸ κατωτέρω χαρακτηριστικὸν διὰ τοὺς συμπατριώτας του πειρατὰς στιχοῦρημα :

*Ἄν τύχη καὶ καμὰ φορὰ καράβι νὰ ξεπέση,
ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις του στὰ χέρια τους νὰ πέση,
φραντζέζικο, σπανιόλικο, ἐγγλέζικο εἶτε ἄλλο,
μοσκόβικο ἢ τούρκικο, μικρὸ εἶτε μεγάλο,
καθένας τὸ μεροῦδι του νὰ πάρη, γινεῖ μου, θέλει
καὶ τὰβλαις τὸ μοιράζουσι καθόλου δὲν τοὺς μέλλει.*

² S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 125 ἐξ. Π α ν τ. Κ ο ν τ ο γ ι ἄ ν ν η, Οἱ Ἑλ-

αυτῶν ὑπρέτουν εἰς ὥσοις πολεμικὰ καὶ ἔμπορικὰ σκάφη. Βλέπομεν συνεπῶς μετὰ τὴν ῥωσλίαν καὶ τὴν ῥωσίαν ὡς δευτέρον κατὰ σειρὰν σημαντικὸν παράγοντα ἐνισχύσεως τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν διὰ λόγους καθαρῶς πολιτικῆς σκοπιμότητος.

Ἡ Ὀλόκληρος ἡ περιοχὴ τῶν παραλίων τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ τοῦ βορείου Αἰγαίου κατὰ τὸν ὥσοτουρρικὸν πόλεμον εἶχει πλημμυρῶσει ἀπὸ ἑλληνικὰ πειρατικά,¹ τὰ ὁποῖα ἔφθανον ἕως τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν τῶν ἑλληνικῶν πειρατικῶν ἀπετελεῖτο ἀπὸ σκάφη Σφακιανῶν τῆς Κρήτης, τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν. Εἰσχωρήσαντα εἰς τὸν κόλπον τῆς Κασσάνδρας (Τορωναῖος) ἐπετέθησαν ἐναντίον ἔμπορικῶν σκάφους, τοῦ ὁποῖου ἐπέβαινον Ἕλληνες καὶ Τούρκοι, ἐφόρουν τὸς ἐπιβάτας καὶ διήρπασαν τὰ ἔμπορεύματα, ἀποτελούμενα κυρίως ἐκ μετὰξις τῆς Ζαγοράς τοῦ Πηλίου. Αἱ πληροφορίες τῶν προξένων τῆς Θεσσαλονίκης ἀναφέρουν ὅτι εἰς τὰ πειρατικά αὐτὰ κυβερνῆται καὶ πληρώματα ἦσαν μόνον Ἕλληνες.

Ἡ ἔν Θεσσαλονίῃ πρόξενος Mure² εἰς σχετικὴν ἐκθεσίῃ τοῦ ἀναφέρει ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Μακεδὼν ἀρχιπειρατῆς (corsaire) Καραμόσχος³ ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν πειρατικῶν σκαφῶν εἶχε ληλατήσει ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν καὶ εἶχεν αἰχμαλωτίσει ὅλα τὰ διαπλέοντα τὸν Θερμαϊκὸν ἔμπορικὰ σκάφη, πλὴν τῶν γαλλικῶν. Ἐναντίον τοῦ Καραμόσχου ἀπεστάλη ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας τῶν καταδιωκτικῶν Κιζιλ Χισαρή Καπετάν, συναφθείσης δὲ ναυμαχίας εἰς τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς, ὁ Καραμόσχος ἠττήθη. Τινὰ ἐκ τῶν πειρατικῶν συνελήφθησαν, ἀποκεφαλῶθέντων τῶν πειρατῶν, ἀλλὰ δὲ προσήραξαν εἰς τὰ ἀβαθῆ καὶ οἱ Ἕλληνες πειραταὶ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κατέφυγον εἰς τὰ βουνὰ τῆς Κασσάνδρας. Ἐναντίον τοῦ Καραμόσχου ἀπεστάλησαν ἐκ Θεσσαλονίκης ἰσχυρὰ ἀποσπάσματα στρατοῦ ὑπὸ τὸν μουτσελίμην τῆς πόλεως, ἀλλ' ὁ ἀμφίβιος αὐτὸς ἀρχιπειρατῆς ἐπέτυχεν νὰ διαφύγῃ μετὰ τοὺς ἀνδρας του καὶ ἐπιβὰς δύο σκαφῶν ἀπεμακρύνθη εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὅπου ἀνασυνταχθεὶς ἀνέλαβε μετ' ὀλίγον νέας πειρατικὰς ἐπιχειρήσεις.

Πάντως ἡ πειρατικὴ αὕτη δρᾶσις τοῦ Καραμόσχου ἀνησύχησε τὴν τουρκικὴν διοίκησιν, δι' ἐκδοθέντος δὲ φιρμανίου διετάχθησαν ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου Κασσάνδρας καὶ τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Χαλκιδικῆς

ἡνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' ὥσοτουρρικὸν πόλεμον, σελ. 249 ἔξ. Σ π. Ἀργυροῦ, αὐτόθι σελ. 114 ἔξ.

¹ Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 415 ἔξ. Κοινογιάννης, αὐτόθι σελ. 253 ἔξ. Σ νογοπος, αὐτόθι σελ. 132 ἔξ.

² Σ νογοπος, αὐτόθι σελ. 132.

³ Ἰ. Βασδραβέλλη, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν, σελ. 28, 102. Τοῦ αὐτοῦ, Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας Α', σελ. 210. Οἱ Τούρκοι εἰς τὰ φιρμάνια τοὺς ἀποκαλοῦν τοὺς πειρατὰς Ἰσμπαντίτ χαϊδοῦτ ἐσκιᾶ.

κῆς νὰ ὑπογράψουν ἱεροδικαστικά χοτζέτια, διὰ τῶν ὁποίων ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταδιώκουν καὶ νὰ συλλαμβάνουν τοὺς πειρατὰς ἐπὶ ποι- νῆ ἔξοντώσεως τῶν προέδρων τῶν ἑλληνικῶν χωρίων καὶ ἀποξημώσεως ὀ- λων τῶν καταστροφῶν, ποὺ ἐπέφερον οἱ πειραταί. Ὁ Ἰδιος Γάλλος πρόξενος εἰς ἄλλην ἐκθέσιν του ἀναφέρει ὅτι εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας ἐνεφα- νίσθη καὶ νέος κουργός, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν ἀναγράφει. Αὐτὸς εἶχε καταρτίσει στόλον πειρατικόν, ἀποτελούμενον ἀπὸ 18-20 σκάφη καὶ ἐν πα- λαϊὸν σκάφος ἐξωπλισμένον μὲ 70 πυροβόλα. Κατὰ γενομένην ναυμαχίαν ἔ- τρειπεν εἰς φυγὴν δύο σουλτανικὰ γαλεότα καὶ ἠπείλει τὴν Θεσσαλονίκην. Παρ' ὅλον ὅτι εὐρίσκοντο ἐκεῖ 8.000 γενίτσαροι, αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως ἔλα- βον μέτρα ἐνισχύσεως τῆς φρουρᾶς, τρομοκρατηθεῖσαι ἐκ τῆς παρουσίας 1000 Ἑλλήνων πειρατῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὰ πληρώματα τῶν πειρατικῶν, τὰ ὀ- ποῖα ἐκυβέρνηα ὁ ἄγνωστος αὐτὸς Ἑλλήν ἀρχιπειρατής.

Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ ὤωσικοῦ στόλου εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἀλέξῃ Ὁρλώφ, συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν νῆσον Πάρον ὅχι μόνον πλεῖστοι Ἕλληνες ἐθελονταί, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ πειρατικά σκά- φη, ποὺ ἐλυμαίνοντο τὴν θάλασσαν αὐτὴν, προκειμένου νὰ πολεμήσουν πα- ρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὁ- που ἐμόναζε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀφίχθη εἰς τὴν Πάρον καὶ ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Σεραφεῖμ, ὅστις εἰς θαυματικὴν λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν ἐτέλεσεν, ἠχῆθη εἰς τοὺς Ῥώσους τὴν νίκην καὶ παρεκάλεσε νὰ μὴ συνάψουν εἰρήνην μὲ τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμον μέχρις ἀπελευθε- ρώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ὤωσικὸς στόλος ὀρμώμενος ἐκ τῆς Πάρου ἠνῆργει παντοειδεῖς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν παραλίων τῆς Μακεδονίας, διαρπάζων τρό- φιμα καὶ αἰχμαλωτίζων τουρκικὰ καὶ ἄλλα ἐμπορικὰ σκάφη, τὰ ὁποῖα κατε- κράτει ὡς λῆαν πολέμου. Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ Ὁρλώφ λεηλατηθειῶν πε- ριοχῶν συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ Ἀμφίπολις παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυ- μόνος, ἡ Καβάλα καὶ ἡ Θάσος, ἡ ὁποία περισσότερον πάσης ἄλλης περιο- χῆς ἐδεινοπάθησεν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες πειραταί, οἱ ὁποῖοι καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ῥώσων ὑπῆρξαν ἡ μάλιστα τῶν νησιωτῶν,¹ ἐπωφεληθέντες τοῦ ὀωσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐπελθούσης κακοδιοικησεως, ὕψουντες δὲ εἰς τὰ πειρατικά τῶν ὤωσικῶν σημαίαν, ἐρήμωσαν τὰ παράλια παρ' οὐδενὸς κωλυθέντες. Οἱ φιλήσχοι νησιῶται καὶ οἱ παραλιακοὶ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ κατ' ἐπανάληψιν παρεπονήθησαν εἰς τὸ ὤωσικὸν ναυαρχεῖον διὰ τὴν τοιαύ- την διαγωγὴν τῶν Σφρακιανῶν, τῶν Μανιατῶν, τῶν Ψαριανῶν, Ὑδραίων καὶ Ἑπτανησιῶν πειρατῶν, ἀλλ' ἡ ὤωσικὴ ναυτικὴ διοίκησις τῆς Πάρου ἤρ-

¹ Σβοροπος, αὐτόθι σελ. 132.

² Ἀργυρός, αὐτόθι σελ. 114.

³ Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 249. Σβοροπος, αὐτόθι σελ. 132 ἔξ.

κεῖτο μόνον εἰς συστάσεις καὶ γραπτὰς ὁδηγίας καὶ οὐδὲν καταναγκαστικὸν μέτρον ἐλάμβανε κατὰ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν, ἐπιθυμοῦσα προφανῶς νὰ μὴ διακόψῃ τοὺς δεσμούς, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ἀναστείλῃ τὴν δραστηριότητα τῶν τολμηρῶν καὶ ἐπιτηδείων Ἑλλήνων ναυτικῶν, οἵτινες τόσον ἐβόηθον αὐτὴν εἰς τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιχειρήσεις.¹

Μεταξὺ τοῦ ἐπιτελείου τῶν ἀδελφῶν Ὁρλώφ συγκατελέγετο καὶ ὁ ἐκ Μακεδονίας κουρσάρος Ῥίζος,² ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Θεοδώρου Ὁρλώφ. Οὗτος, ἐξοπλίσας 7 πλοῖα μὲ ἑλληνικὰ πληρώματα, συνέλαβεν εἰς τὰ παράλια τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου 17 τουρκικὰ ἐμπορικὰ σκάφη, τὰ ὁποῖα ὠδήγησεν εἰς τὴν Πάρον, ἀκολούθως δὲ συμπράξας μετὰ τοῦ Κρητὸς Γαβαλᾶ καὶ ἡγούμενος 300 Κρητῶν, Μακεδόνων καὶ Ἡπειρωτῶν, ἐνήργησε πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς Σιδῶνος. Καταλαβόντες ὄχρῶν λόφον πρὸ τῆς πόλεως ἐπολέμησαν λυσσωδῶς, κατέσφαξαν ἑκατοντάδας Τούρκων, εἰσελθόντες δὲ ἀκολούθως εἰς τὴν πόλιν ἀπέκλεισαν τὴν τουρκικὴν δύναμιν εἰς τὸ φρούριον καὶ τελικῶς ἀπεχώρησαν ἀποκομίσαντες πλουσιοπάτην λείαν.

Ἐπειδὴ ἡ δραστηριότης τῶν ἑλληνικῶν πειρατικῶν διαρκῶς ἠδῆξαντο³ καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ τῆς Θεσσαλονίκης, εὐρισκόμεναι εἰς ἀδυναμίαν ν' ἀντεπεξέλθουν κατὰ τῶν πειρατικῶν ἐνεργειῶν καὶ νὰ προστατεύσουν τοὺς παραλίους πληθυσμούς καὶ τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας, ἀπετάθησαν εἰς τὸν Γάλλον πρόξενον, παρακαλέσαντες ὅπως θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν των ἓν γαλλικὸν σκάφος, τὸ ὁποῖον, ἐξοπλίζουσαι καταλλήλως, ν' ἀποστείλουν πρὸς δίωξιν τῶν ἑλληνικῶν πειρατικῶν. Ἀρνηθέντος τοῦ Γάλλου πρόξενου νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ τουρκικὸν αἷτημα, ὁ βαλῆς τῆς Θεσσαλονίκης ἀνεκάλυψε παλαιὸν σκάφος μεγάλης χωρητικότητος, ἐπεβίβασεν εἰς αὐτὸ 150 γενιτσάρους ἐξοπλισμένους μέχρις ὀδόντων καὶ τὸ οὕτως ἐξοπλισθὲν σκάφος ἀπέπλευσεν ἐκ τοῦ λιμένος διὰ πολεμικὰς περιπετείας ὑπὸ τὰ ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα τοῦ συγκεντρωθέντος εἰς τὴν παραλίαν τουρκικοῦ ὄχλου.

Μετὰ διήμερον πλοῦν συνήντησε τρία πλοῖα, κατευθυνόμενα πρὸς Θεσσαλονίκην, τὰ ὁποῖα ἐξέλαβεν ὡς πειρατικὰ ἑλληνικά, ἐνῶ ἐπρόκειτο περὶ ἀλβανικῶν, μεταφερόντων τουρκοαλβανικὰ στρατεύματα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς Θεσσαλονίκης. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐπιβαινόντων τοῦ σκάφους γενι-

¹ Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀπὸ 2 Ζιλ Καντέ 1185 (1771) ἱεροδικαστικῆς πράξεως τοῦ καθὲ Θεσσαλονίκης (Β α σ δ α β ἑ λ λ η ς, ἐνθ' ἄνωτ. Α', σελ. 277) ὁ Τούρκος κυβερνήτης σάιχας Νταμάτ Μουσταφᾶ ἐναυμάχησεν εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας μὲ 4 πειρατικὰς ψαριανὰς σακολέβας ὑπὸ ῥωσικὴν σημαίαν, αἵτινες ὑπεχρεώθησαν εἰς παράδοσιν μεταφερθεῖσαι εἰς Θεσσαλονίκην. Τὰ μικρὰ αὐτὰ πειρατικὰ ἦσαν ἐξοπλισμένα μὲ ἓν μικρὸν πυροβόλον ἑκαστον.

² Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 235. Ἀργυρός, αὐτόθι σελ. 115.

³ Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 415 ἔξ.

Ἐπίθεσις ἑλληνικῶν πειρατικῶν κατὰ ἑμπορικῶν σκάφους.

τορών, ἀδαις τελείως τῶν κατὰ θάλασσαν ἀγώνων, διέταξε τοὺς ἐπιβαίνον-
τας ν' ἀνοίξουν πῦρ κατὰ τῶν ὑποτιθεμένων πειρατῶν, οἵτινες ὅμως μὲ
τὴν σειράν των, ὑπολαβόντες καὶ αὐτοὶ τοὺς γενιτσάρους ὡς πειρατάς, ἤρ-
χισαν βάλλοντες διὰ καταγιστικῶν πυρῶν. Οἱ γενιτσαροὶ πανταχόθεν βαλλό-
μενοι καὶ τρομοκρατηθέντες, παρὰ τὴν ἐν τῇ ξηρᾷ ἐγνωσμένην μαχητικό-
τητά των, ἔστρεψαν τὸ πηδάλιον πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Κασσάνδρας, ἀλλὰ μὴ
κατορθώσαντες νὰ προσεγγίσουν κανονικῶς καὶ ἐνῶ βροχὴ βλημάτων ἐπι-
πτε γύρω των ἔπесαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα διασωθοῦν, ἀπολέσαντες τὸν
ὄπλισμὸν καὶ ὅλα τὰ ἐφόδια. Τελικῶς ἀναγνωρίσαντες ἐκατέρωθεν τὴν πλά-
νην, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀποβιβασθέντες ὑπὸ τὴν γενικὴν θυ-
μηδίαν καὶ ἀπογοήτευσιν τοῦ πλήθους, τερματισθεῖσης οὕτως ἀδόξως τῆς
ἐκστρατείας ἐκείνης κατὰ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Α' ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου (1769 - 1774) ἔ-
δρων εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πειρατικά ὑπὸ
τὴν σημαίαν τῆς Ῥαγούζας¹ (Ντουμπρόβνικ), τὰ ὁποῖα παραλλήλως πρὸς
τὴν ἄσκησιν τῆς πειρατείας διεξῆγον καὶ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον μετὰ
τῆς Τουρκίας. Ὡς ἐκ τούτου ἦτο ἐπόμενον νὰ καταδιωχθοῦν ὑπὸ τῶν Ῥώ-
σων. Παραλλήλως πρὸς τὴν δίωξιν τῶν πειρατικῶν αὐτῶν τῆς Ῥαγούζας, ὁ
Ἀλέξης Ὁρλώφ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1773, βλέπων τὴν συνεχιζομένην δῆωσιν
καὶ λεηλασίαν τῶν ἑλληνικῶν παραλίων καὶ τὴν ἀπογύμνωσιν ὑπὸ τῶν Ἑλ-
λήνων πειρατῶν τῶν φίλα πρὸς τὴν ῥωσικὴν πολιτικὴν φρονούντων φιλησύ-
χων Ἑλλήνων νησιωτῶν, ὡς καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα καὶ σφοδρὰ παράπονά
των διὰ τὴν ἀνοχὴν τῶν Ῥώσων, ἐξηναγκάσθη τελικῶς ἐκ τῶν πραγμάτων
νὰ στραφῆ καὶ κατ' αὐτῶν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες πειραταὶ, ἔμπειροὶ τῶν ἑλλη-
νικῶν θαλασσῶν, καὶ διωκόμενοι ἀκόμη ἀπὸ τὸν ῥωσικὸν στόλον, κατώρ-
θωνον εὐκόλως νὰ διαφεύγουν, παρὰ τὰς σκληρὰς τιμωρίας, τὰς ὁποίας ὑ-
πέστησαν τινὲς ἐξ αὐτῶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ ναυτικοὶ
ὑπὸ τὴν πειρατικὴν των ιδιότητα, χωρὶς νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι μόνον ἐκ μί-
σους πρὸς τὸν Τούρκον δυνάστην ἐμάχοντο κατὰ θάλασσαν, προπονηθέντες,
ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ὑπὸ τῶν Ἀγγλων κουρσάρων ἀρχικῶς καὶ ἐν συ-
νεχείᾳ ταχθέντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ῥώσων, μαχομένων κατὰ τοῦ κοι-
νοῦ ἐχθροῦ, τῶν Τούρκων, ἀνέπτυξαν τὴν ἔμφυτον εἰς αὐτοὺς ναυτικὴν ἰδιο-
φυσίαν, ἀπέβαλον τὴν ὑπὸ τὴν μακρὰν τουρκικὴν τυραννίαν κτηθεῖσαν φο-
βίαν καὶ ἀποτινάξαντες πολυετὴ λήθηραγον ἀνέκτησαν τόλμην πολεμικὴν περὶ
τὰ ναυτικά καὶ ἐμπειρίαν ἐξαίρετον.

Ὅπως οἱ ληστοὶ τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, πολ-
λάκις μὴ φειδόμενοι καὶ τῶν ὁμοεθνῶν των², ἐξειλίχθησαν εἰς διασήμεους

¹ Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 219 ἔξ.

² Κ. Κοῦμα, Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, σελ. 542, 544. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κ.λ.π. Β' ἔκδοσις, σελ. 3 ἔξ.

ἀρματολοὺς καὶ κλέφτες καὶ ἀνέπτυξαν εἰς ἐπίζηλον βαθμὸν τὰς πολεμικὰς παραδόσεις τῆς φυλῆς, δημιουργήσαντες εἰς τὰ ἀπρόσιτα ἑλληνικὰ βουνὰ σχολὰς στρατιωτικῆς παιδείας καὶ τακτικῆς, τοιοιτοτρόπως καὶ οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, καίπερ ἀσχοῦντες τὴν πειρατείαν πολλάκις κατὰ ὁμοειδῶν των, ἐδημιούργησαν καὶ ἐστερέωσαν τὴν ναυτικὴν πολεμικὴν παράδοσιν. Ἀπολέσαντες κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν τὰ πάντα καὶ τυραννούμενοι τόσον ὑπὸ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως,¹ ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν ποικιλιωνύμων πειρατῶν, τῶν λυμαινομένων τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ἐστράφησαν καὶ αὐτοί, εὐκαιρίας τυχούσης, πρὸς τὴν πειρατείαν. Παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῶν παρὰ νόμων κερδῶν καὶ ὑψηροῦντες ἄλλοτε ὑπὸ τοὺς Ἄγγλους καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τοὺς Ῥώσους, διαπλέοντες δὲ μίαν τεταραγμένην ὑπὸ πολεμικῶν γεγονότων θάλασσαν καὶ τελείως ἀναρχομένην, ἤρχισαν ν' ἀποκοῦν πλοῖα ἰδιόκτητα, οἰκονομικὴν εὐρωστίαν καὶ ποιὰν τινα ἀνεξαρτησίαν, παρὰ τῆς δοκιμασίας καὶ τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβάλλοντο ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς πειρατείας. Καλλιεργοῦντες δὲ τὸ πολεμικὸν καὶ ῥηποκίνδυνον πνεῦμα τῆς φυλῆς εἰς τοὺς θαλασσίους ἀγῶνας, ἐσημάτισαν ἐκ τῶν παρὰ νόμων κατὰ τὸ πλεῖστον κερδῶν σημαντικὰς περιουσίας, τὰς ὁποίας ὅμως δὲν ἐδίστασαν μετὰ ἀπόδοτον μιᾶς 50/ετίας, ὅταν ἤρχισεν ὁ ἀγὼν τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, νὰ θέσουν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους οἱ υἱοὶ τῶν παλαιῶν αὐτῶν πειρατῶν, ποὺ ὑπῆρξαν ἔνδοξοι ναυμάχοι τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821.

V

Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζή² (1774) ἡ Τουρκία ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῆς Ῥωσίας νὰ παράσχη σημαντικὰ προνόμια ὑπὲρ τῶν διαβιούτων ὑπὸ τὸ τουρκικὸν καθεστῶς χριστιανικῶν ἐθνοτήτων. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἄρχειται κυρίως ἡ δργάνωσις ἐμπορικῆς στόλου ὑπὸ Ἑλλήνων ναυτικῶν, οἵτινες, ναυπηγῆσαντες σκάφη ἐκ τῶν κερδῶν θαλασσίαν ἐπιχειρήσεων, ἐν πολλοῖς πειρατικῆς μορφῆς, ὑψωσαν σημαίαν ῥωσικὴν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Αἰγαῖον καὶ γενικῶς ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἔβριθε πειρατικῶν, οἱ Ἕλληνες πλοίαρχοι καὶ πλοιοκτῆται ἐξώπλισαν τὰ σκάφη των μὲ ἰσχυρὸν πυροβολικὸν καὶ ἄλλα ἀγγέμαχα ὄπλα, στρατολογήσαντες ὡς πληρώματα πεπειραμένους καὶ τολμηροὺς νησιώτας, παλαιοὺς πειρατὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διὰ νὰ δύνανται νὰ μάχωνται κατὰ τῶν ξένων πειρατῶν καὶ εὐκαι-

¹ Ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1852 ἀφίχθεις εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα Ἀμερικανὸς ναύαρχος Rogers ἔλεγε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ εἰς τὸν Γάλλον ναύαρχον τῆς Μεσογείου De Rigny, παραπονούμενον διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν. «Ἡ πειρατεία ἦτο ἐν ἐκ τῶν μέσων, τὰ ὁποία εἶχον ἀπομείνει εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ κοινὴ γνώμη θὰ τοὺς συγχωρήσῃ διὰ τοῦτο». Ἀ ρ γ υ ρ ὅς, αὐτόθι σελ. 154.

² S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 132.

ρίας διδομένης, παραλλήλως πρὸς τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον καὶ τὰς μεταφορὰς ν' ἀσκοῦν καὶ τὴν ἐπικερδῆ πειρατείαν, ὅπως ἄλλως τε ἔπραττον καὶ σκάφη τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρόξενος τῆς Γαλλίας Arassy¹ εἰς ἔκθεσιν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας ὑπὸ χρονολογίαν 8 Μαρτίου 1777 εἶχε καταγγεῖλει ὅτι οἱ Ῥώσοι εἶχον ἐφοδιάσει διὰ πυροβολικοῦ τοὺς Ἑλληνας πειρατὰς τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὸν Α' ὄωσοτουρκικὸν πόλεμον καὶ ὅτι ἡ γαλλικὴ φρεγάτα Chimère, προστατεύουσα τὰ γαλλικὰ ἐμπορικὰ σκάφη καὶ ἐνεργοῦσα ἐκκαθάρισιν τῆς θαλάσσης τοῦ Αἰγαίου ἀπὸ τοὺς πειρατὰς, ἀφώπλισεν ἓνα Ἑλληνα ἐμποροπλοίαρχον, ὀνομαζόμενον Νικόλαον² υἱὸν τοῦ Λαζάρου, καταγόμενον ἀπὸ τὴν νῆσον Ὑδραν. Ὁ Ἑλληνα ἐμποροπλοίαρχος, καίπερ θεωρούμενος παρὰ τῶν Γάλλων ὡς ὑποπτος πειρατείας, παραπονεθεὶς εἰς τὸν βαλῆν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπέτυχε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ὄπλισμοῦ του, διότι οἱ Τούρκοι ἐμποροὶ τῆς πόλεως καὶ οἱ φορτωταὶ εἶχον συμφέρον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τοὺς τολμηροὺς Ἑλληνας ναυτικούς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1779 Ἑλληνες πειραταὶ ἐκ Μακεδονίας, ἔχοντες ὡς ὀρητήριον τὴν περιοχὴν τοῦ Πλαταμῶνος,³ ἐληλάτησαν ἐμπορικὸν σκάφος, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον Ἑλληνες ἐμπορευόμενοι ἐνετικῆς ὑπηκοότητος. Οὗτοι ἅμα τῇ ἀφίξει των εἰς Θεσσαλονίκην κατήγγειλαν εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ὅτι οἱ Ἑλληνες πειραταὶ μετὰ τὴν διαρπαγὴν τῶν ἐμπορευμάτων των κατέφυγον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πλαταμῶνος. Ὁ καντῆς τοῦ Πλαταμῶνος ἐνήργησεν ἀνακρίσεις ἐπὶ τῆς ὑποβληθείσης καταγγελίας καί, ἀφοῦ ἐξήτασε διαφόρους δημογέροντας τῆς περιοχῆς, ἐσχημάτισε τὴν γνώμην, ὅτι οὗτοι, ἂν καὶ ἐγνώριζον τοὺς πειρατὰς καὶ τὸ μέρος, ὅπου εἶχον ἀποκομισθῆ καὶ ἀποκρυβῆ τὰ διαρπαγέντα ἐμπορεύματα, ἀπέφυγον νὰ μαρτυρήσουν. Τελικῶς ἐζήτησε τὴν ἐκδοσὴν εἰδικοῦ φορολογικοῦ φριμανίου (ταξιλ φριμάνι), ἵνα προβῆ εἰς περαιτέρω ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ θέματος.

Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Arassy νέος πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ Cousinégy⁴ εἰς σχετικὴν πρὸς τὴν κυβέρνησιν του ἔκθεσιν ἀνέφερεν ὅτι Ἑλληνες πειραταὶ ἔπαιξαν σπουδαῖον ὄλον κατὰ τὸν Β' ὄωσοτουρκικὸν πόλεμον (1787 - 1792), συνεργασθέντες μετὰ τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι περὶ τὰ 24 ἑλληνικὰ πειρατικὰ σκάφη περιεφέροντο εἰς τὰ παράλια

¹ Αὐτόθι, σελ. 133 ἔξ.

² Αὐτόθι, σελ. 134 ἔξ.

³ Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι, σελ. 425.

⁴ Ε. Μ. C o u s i n e g y, Γάλλος διπλωμάτης, περιηγητῆς καὶ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου Voyage dans la Macédoine, Paris 1831, ἐνθα πλείστα πληροφοροῖα ἐνδιαφέρουσα, ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ, περὶ Μακεδονίας. Πρβλ. S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 134.

τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὸ ἔτος 1789. Εἰς ἄλλην ἔκθεσίν του ὁ ἴδιος πρόξενος διηγεῖται ὅτι εἰς τὸ Αἰγαῖον διεξήχθησαν ναυμαχίαι μεταξὺ τουρκικῶν πολεμικῶν σκαφῶν καὶ δύο πειρατικῶν στολίσκων ὑπὸ ῥωσικὴν σημαίαν, κυβερνωμένων τοῦ ἑνὸς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος κουρσάρου Λάμπρου Κατσώνη καὶ τοῦ ἄλλου ὑπὸ τοῦ Μαλτέζου κουρσάρου Lorenzo Gulielmo. Ὁ στολίσκος τοῦ Μαλτέζου, ἀποτελούμενος ἀπὸ 2 φρεγάτας, 2 παλάκρας¹ καὶ 2 πυρπολικά, ἐπετέθη κατὰ τουρκικῆς μοίρας, ἀποτελουμένης ἀπὸ 3 καραβέλας, 4 φρεγάτας ἀγγλικῆς κατασκευῆς, 4 chebecs² καὶ 2 γαλεόνια. Ἡ διεξαχθεῖσα ναυμαχία διήρκησε παρὰ τὴν καταφανῆ τουρκικὴν ὑπεροπλίαν ἐπὶ 4 ὥρας ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ Gulielmo, πεπειραμένος καὶ ὑποκίνδυνος κουρσάρος, ἐπετέθη ἐκ νέου τὴν ἐπομένην κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου καὶ μετὰ ἀπόδοτον μιᾶς ὥρας τὸν ἠνάγκασε νὰ τραπῆ εἰς φυγὴν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἕτερος πειρατικὸς στόλος μὲ ἀρχηγὸν τὸν μόλις ἀπελευθερωθέντα ἐν Τεργέστη Ἑλληνα κουρσάρου Λάμπρου Κατσώνη,³ ἀποτελούμενος ἀπὸ 18 σκάφη ὑπὸ σημαίαν ῥωσικὴν, ἀφ' οὗ κατ' ἐπανάληψιν κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν στόλον, ἐνέσπειρε τὸν τρόμον εἰς τὰ ἔμπορικά σκάφη καὶ ἰδίως εἰς τὰ γαλλικά, τὰ ὁποῖα τελικῶς ἠναγκάσθησαν νὰ διακόψουν τοὺς πλοῦς των πρὸς Θεσσαλονίκην⁴.

¹ Παλάκρα, σκάφος μὲ κώπας καὶ ἰστία.

² Chebecs, σκάφη μὲ ἐπιμήκη πρῶραν καὶ ρύμνην. Ἄλλα πειρατικά σκάφη τῆς ἐποχῆς εἶναι αἱ γαλέρα, μεγάλη σκάφη μήκους 50 μέτρων καὶ πλάτους 5-6. Ἐἶχον πλήρωμα μέχρι 300 ἀνδρῶν. Ἐχρησιμοποιοῦν ὡς κωπηλάτας σκλάβους ἐκ πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Τὰ μπριγκαντίνα, σκάφη ἰστιοφόρα, ταχέα, ἐλαφρὰ, χωρητικότητος 150 τόννων μὲ πλήρωμα περὶπου 60 ἀνδρῶν. Τὰ γαλέοτα ἢ γαλεόνια, σκάφη μὲ 2 ἰστὺς καὶ ἰστία τετράγωνα, χρησιμοποιοῦντα 20-30 κωπηλάτας. Αἱ φελοῦκα, σκάφη μικρὰ καὶ χαμηλὰ μὲ ἰστία. Αἱ σακολέβια, μικρὰ σκάφη, τρεχαντήρια, ψαροποῦλες.

³ Διὰ τὸν διάσημον Ἑλληνα κουρσάρου Λάμπρου Κατσώνη, δρᾶσαντα σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὸ βόρειον Αἰγαῖον, πολλὰ ἐγράφησαν. Εἰς τὸν Νέον Ἑλληνομνήμονα τ. 8/1911 ὁ καθηγητὴς Σπ. Λάμπρος ἐδημοσίευσε μικρὸν σημείωμα, προερχόμενον ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ σκιαθίτου ἀγωνιστοῦ Γιαννιοῦ Γεωργάρα, συνταχθὲν ἀπὸ τὸν τότε ἐπίσκοπον Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου Ματθαῖον. Τοῦ χειρογράφου τούτου παραθέτομεν ἀπόσπασμα ε...εἰς τὸ ἴδιον ἔτος ἀπικῆ (1728) ἐφάνη κάποιος Λάμπρος ἀπὸ χώραν Λιβαδειαν, ὁ ὁποῖος εὐρέθη ἀπὸ τὰ πρῶτα σεφέρια εἰς Ῥουσίαν καὶ ἐδῆγξεν καὶ αὐτὸς, ἔκαμε μὲ ἴδοιάν του ἔξοδα ἕως δέκα καραβόπουλλας μὲ ῥουσικὴν μπατιέραν, ἀρματώνωντάς τα μὲ μαζώματα νυσιωτῶν ἀνθρώπων, καὶ κατεκούρσευεν καὶ ἀφάνιζεν εἰς του Τοῦρκου τὰ νυσία. Καὶ ἐφθασεν καὶ εἰς τὰ νυσία τῆς ταπεινῆς μου ἐπισκοπῆς Σκιαθοῦ καὶ ἐπῆραν καράβια, ἀνθρώπους καὶ τοὺς εἶχεν μαζῆ του καὶ ἀφάνησεν τὴν Ἀσπρην θάλασσαν καὶ τὰ νυσία μας καταπάτη. Ἐνενητάτα δύο: ἔγαγεν ἀγάπη τῶν βασιλέων καὶ αὐτὸς πάλιν εὐγῆγεν καὶ ἐρίμαξεν ὡς κουρσάρης».

⁴ Ὁ ἀφικθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην Γάλλος πρίγκιψ Roan, κυβερνήτης μιᾶς γαλλικῆς φρεγάτας, ἀνέφερεν ὅτι τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1789 εὐρίσκοντο εἰς τὸ στόμιον τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου 19 πειρατικά σκάφη διαφόρου χωρητικότητος ὑπὸ ῥω-

Ὁ ἴδιος πρόξενος εἰς τὴν ἔκθεσίν του μνημονεύει καὶ ἄλλον πειρατὴν ἐκ Μακεδονίας, ὀνομαζόμενον Γκέκαν, δράσαντα κατὰ τὴν ἰστορουμένην περιόδον εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον¹. Ἀρματολὸς τῆς Κατερίνης ἐπὶ πολὺ διά-

σκήην σημαίαν καὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν Ἄγγελου (;) ἀξιωματικοῦ, ἀπειλοῦντος τοὺς Τούρκους με ἀποβάσεις, διότι εἶχε συλληφθῆ εἰς Τεργεστήν ὁ ταγματάρχης Λάμπρος Κατσώνης (Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σ. 445 ἔξ.). Ὁ Roan συνέπραξε μετὸν τουρκικὸν στόλον τὸ ἔτος 1792 κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κορώνης, διότι ὁ Κατσώνης εἶχε κουρσεύσει κατ' ἐπανάληψιν γαλλικὰ ἐμπορικὰ σκάφη. Ἡ λαϊκὴ μῦθος διέσωσεν εἰς τὴν Ἱερουσόλιν τῆς Χαλκιδικῆς τὸ κατωτέρω κουρσαρικό τραγοῦδι, ἀναφερόμενον εἰς τὸν Λάμπρον Κατσώνην καὶ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κορώνης (Χρονικά τῆς Χαλκιδικῆς τ. 1/1961, σελ. 109).

*Μνὰ προνσταγὴ μεγάλη, προνστάζ' οὐ βασιλιάς
νὰ κατιβῆ γι' ἀρμάδα κι' οὐ καπιτὰν πασιᾶς.
Μὴ τοῦ Θεοῦ τοῦ λόγον κι μὴ τοῦ βασιλιά
γι' ἀρμάδα ν' ἱκατέφκη στὰ Δώδικα Νησιά.*

*Βγαίνουν στὸν Κάβου - Ντόρον
καράβια φουβιρά.*

*Σὰν τὰ εἶδιν οὐ Λάμπρος βαρὶ ἀναστέναξι
κι' οὐλα τὰ παληκάρια σὴν πρύμη τὰ ἴμασι.*

*Μιλῆι οὐ Παῦλος κρᾶζει κι' οὐ Μυτιληνὸς
μὴ τοῦ σπαθὶ στὰ χέρια σαλτάρει σὰν αἰτός.*

*Γιὰ ἱλάτι Μπαρμπαρέζοι, γιὰ ἴλατι, βρὲ σκυλιά,
νὰ διῆς πῶς πολεμοῦνε, πῶς κόβουν τὰ σπαθιά.*

*Τρεῖς ὄρις μὴ ρουλόγι ἐπολεμούσανε,
τοὺν δόλιου τοὺν Μπραῖμη τοὺν ἀφανίσανε,
ἀπ' τὰ πουλλὰ κανόνια κι' ἀπὸν τοὺν ταραγμό,
τοῦ Λάμπρον ἢ φριγάδα καλάριασε νιρό.*

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐναύγησεν εἰς ἀκτὰς τῆς Κασσάνδρας, πιθανῶς διωκόμενον ἀπὸ πειρατὰς, τὸ ἐνετικὸν ἐμπορικὸν σκάφος τοῦ πλοιάρχου Filetti, περιέχον πολλὰ χρήματα καὶ ἐμπορεύματα. Οἱ κάτοικοι τῆς Κασσάνδρας, ἔχοντες ὡς ἀρχηγὸν ἓνα ὀνόματι Πανταζῆν, διήρπασαν τὸ περιεχόμενον τοῦ πλοίου, οὐτινος ἢ ἀξία ὑπελογίσθη εἰς 30000 πιάστρα. Ὁ Πανταζῆς παρὰ τὰς καταγγελίας τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βαυλοῦ τῆς Βενετίας, δωροδοκῆσας ἰσχυροὺς Τούρκους, δὲν ἐδιώχθη (Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 460).

¹ S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 135. Ὁ Γάλλος πρόξενος ἀναγράφει Γκίκας προφανῶς ἐκ παραδρομῆς. Καθ' ὅλας ὁμως τὰς ἐνδείξεις πρόκειται περὶ τοῦ ἀρματολοῦ τῆς Κατερίνης Γκέκα, δράσαντος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1760-1790. Ὁ Γκέκας ὑπέρηξε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ διασήμου ἀρχικλέφτη τοῦ Ὀλύμπου Πάνου Ζήδρου. Κατέλιπε καλὰς ἀναμνήσεις μεταξὺ τῶν κλεφτῶν τῆς ἐποχῆς τόσον διὰ τὴν ἀνδρείαν, ὅσον καὶ διὰ τὸν χαρακτήρα του. Ἐφρονεῦθη ἢ ἀπέθανεν εἰς Πάργαν ἢ Πρέβεζαν τὸ ἔτος 1790 (Κ α σ σ ο μ ο ὑ λ η ς, Α', 11, 22, 40, 64). Ὁ Λαογράφος καθηγητῆς Δ. Πετρόπουλος ἔθεσε προθύμως εἰς τὴν διάθεσίν μου, καὶ τὸν εὐχαριστῶ, τὸ κατωτέρω ἀνέκδοτον τραγοῦδι τοῦ Γκέκα, τὸ ὁποῖον εὕρεται εἰς τὴν συλλογὴν Π. Κ ο υ μ α ν ο ὑ δ η (χειρ. Λαογρ. ἀρχεῖου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀριθ. 410). Τὸ τραγοῦδι δὲν εἶναι ἀξιόλογον, ἐν τούτοις ἀναφέρει πρόσωπα καὶ τεκμηριώνει

σημα ὁ Γκέκας, ἐξώπλισε μέγα σκάφος, ἐπεβίβασε παλαιούς κλέφτες καὶ ἄλλους θαλασσινοὺς τῆς περιοχῆς, συνέλαβε καὶ ἐλειλάτησε τουρκικὸν ἐμπορικὸν σκάφος πλήρες σίτου. Κατόπιν τοῦ πειρατικοῦ αὐτοῦ κρούσματος, τὰ γαλλικὰ ἐμπορικὰ σκάφη διετάχθησαν νὰ μὴ διαπλέουν τὸν Θεσσαλικὸν κόλπον ἄνευ συνοδείας, ὃ δὲ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει Choiseul Gouffier ἀπέστειλεν ἐναντίον τοῦ πειρατικοῦ τοῦ Γκέκα ἐν γαλλικὸν βρίκιον, ἐξοπλισμένον μὲ 8 πυροβόλα. Διωκόμενος ὁ Γκέκας ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ, ἠναγκάσθη νὰ πυρπολήσῃ τὸ σκάφος του, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ κωλυθῆ καὶ περαιτέρω πειρατικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐν τούτοις τὸ γαλλικὸν βρίκιον τὸν ἐξηνάγκασεν ἐντὸς ὀλίγου ν' ἀπελευθερώσῃ τὰ παρ' αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντα πλοῖα Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν, βλέπων δὲ ἀδύνατον τὴν περαιτέρω θαλασσίαν δρᾶσιν του κατέφυγεν ἐκ νέου εἰς τὰ βουνὰ τῆς Μακεδονίας ὡς παλαιὸς κλέφτης.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Γκέκα ὁ κόλπος τῆς Θεσσαλονίκης¹ καὶ αἱ ἄκται τῆς Χαλκιδικῆς ἐντὸς ὀλίγου ἐπλημμύρισαν ἀπὸ Ἑλληνικῶν πειρατῶν, οἵτινες διέθετον μικρὰ σκάφη. Ἐνῶ δὲ προηγουμένως προσέβαλλον μόνον ἀκάτια, ἤρχισαν ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπιτίθενται καὶ ἐναντίον μεγαλύτερων σκαφῶν, μολὶς δὲ διέφυγεν ἐν δανικὸν ἐμπορικὸν, ἀναπτύξαν μεγάλην ταχύτητα.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐγγράφων τῶν τουρκικῶν ἀρχείων Θεσσαλονίκης² δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ πειρατικὴ αὐτὴ δραστηριότης, τὴν ὁποῖαν μνημονεύουν καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας³, συμπίπτει χρο-

κατὰ τινὰ τρόπον ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

«Ὁ Γκέκας ἐκατέβαινε μέσα σὰ δύο πλατάνια,

μὲ τὰ πουλιὰ κουβέντιαζε καὶ μὲ τὰ χελιδόνια.

«Τάχα πουλιὰ νὰ λατρευθῶ τάχα πουλιὰ νὰ γιάνω;

—Σὰ θέλης, Γκέκα μ', λατριά, σὰ θέλης, Γκέκα, νὰ γιάνης,

πᾶρε ψηλὰ τὸν Ὀλυμπο, ψηλὰ τὰ κλεφτοβούνια.

Ἐκεῖ μοιράζον τὰ χωριά, τὰ δώδεκα τζεφλίκια.

Τζάρας παίρνει τὴ Ράφανη, Γιάννης τὸ Μαραθῶνα (:)*

Γκέκα μου, πάρ' τὸν Ὀλυμπο μὲ τὰ πολλὰ τζεφλίκια.

—Δὲν θέλω ἐγὼ τὸν Ὀλυμπο μὲ τὰ πολλὰ τζεφλίκια,

μόν' θέλω γὼ τὴ θάλασσα μὲ τὰ πολλὰ καϊκια,

νὰ παίρνω Τούρκους σκλάβους μου καὶ Τουρκοπούλες σκλάβες,

νὰ φέρν' ἀμάξι τὸ φλωρί κι' ἀμάξι τὸ λογάρι,

νὰ μοῦ γεμώζουν τὴν ποδιά ὄλο μαργαριτάρι.»

¹ Μ ἐ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 464 ἐξ.

² Ἰ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, ἐνθ' ἄνωτ. Α' 347. Γ ο ὤ α ὑ τ ο ὤ, Ἄρματολοι καὶ κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν, σελ. 109.

³ Μ ἐ ρ τ ζ ι ο ς, ἄνωτ. σελ. 464.

* Ἐκ παραδρομῆς; Νομίζω ἐννοεῖ τὸν Πλαταῖωνα.

νολογικῶς μὲ τὴν δρᾶσιν τοῦ πειρατικοῦ στολίσκου τῶν ἄρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου Νικοτσάρα καὶ τῶν ἀδελφῶν Λαζαίων.

Κατὰ τὸ ἔτος 1795 ὁ Ἄλῃ Τεπελενλῆ πασᾶς, ἐπόπτης τῶν ντερβενίων (ντερβεντὰ ναζήρ) τῆς Ρούμελης, εἶχε ἀναλάβει συστηματικὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἄρματολῶν καὶ κλεφτῶν τῆς Μακεδονίας. Ὁ ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἄρματολῶν τῆς ἐποχῆς Νικοτσάρας (Νίκος - Τσάρας) μετὰ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν Λαζαίων, ἄρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἀφ' οὗ μετέφεραν δι' ἀσφάλειαν τὰς οἰκογενεῖας των εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τὰς Βορείους Σποράδας¹ (Σκιάθον καὶ Σκόπελον), ἀπεφάσισαν ν' ἀρχίσουν ἀμφίβιον ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν ντερβεναγάδων. Ὁ Νικοτσάρας, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς 100 περίπου τολμηρῶν κλεφτῶν, ἐνήργησεν ἐπιδρομὴν εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Παγασητικοῦ, συνέλαβεν ὅσα πλοιαρία εὔρεν ἐκεῖ καὶ δι' αὐτῶν ἤρχισε ν' ἀσκή τὴν πειρατείαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Οἱ Τούρκοι προέβησαν εἰς τὴν διώξιν των, ἀλλ' οἱ αὐτοσχέδιοι αὐτοὶ πειραταί, καλύπτοντες τὰ πλοιαρία των μὲ πρασίνοὺς κλάδους δένδρων, κατάρθωνον νὰ ἐξαπατοῦν τοὺς Τούρκους καὶ νὰ διαφεύγουν τὴν διώξιν, ἀποβιβαζόμενοι δὲ εἰς τὴν ξηρὰν νὰ συνεχίζον τὸ ἔργον των. Τουρκικὸν φριμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν 14 Ὀκτωβρίου 1795² διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου³ «...διεπιστώθη ὅτι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ρούμελης⁴ δὲν ὑπάρχουν συστηματικοὶ πειραταί, ἀλλ' ἀπὸ τριετίας εἰς τὰ παράλια ταῦτα οἱ λησταὶ τῆς ξηρᾶς, ἄλλοτε μὲν ληστεύουν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν θάλασσαν, ἔνθα ἐπιβαίνοντες τῶν πλοιαρίων τῶν ἀλιέων, τὰ ὅποια εὐρίσκουν, ἐπιδίδονται εἰς τὴν πειρατείαν...».

Ὁ Σουλτάνος ἠγαγκάσθη νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῶν πειρατῶν αὐτῶν, διότι ἡ συνεχιζομένη δρᾶσις των εἶχε διασαλεύσει σοβαρῶς τὴν τάξιν εἰς τὴν θαλασσίαν περιοχὴν τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τῆς Χαλκιδικῆς. Διέταξε τόσον τὸν μουτεσαρίφην Ἰωαννίνων Ἄλῃ Τεπελενλῆ πασᾶν, ὅσον καὶ τὸν ἀρχιναύαρχον Χατζῆ Χουσεῖν νὰ ἐκκαθαρίσουν ὀριζικῶς τὴν κατάστασιν, ἐξοντώνοντες τοὺς πειρατὰς καὶ καταστρέφοντες τὰ ὄρμητήριά των. Ὁ Τούρκος ναύαρχος ἀπέστειλεν ἐναντίον τῶν πειρατῶν μοῖραν ἀπὸ ταχύπλοα κα-

¹ Ἐδῶ ἔχει τὴν θέσιν του τὸ διασωθὲν ὑπόλειμμα δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Στὴ Σκιάθο καὶ τὴ Σκόπελο ποτὲ κατῆς δὲν κρένει,

τ' εἶναι λημέρι τοῦ Σταθᾶ, βίγλα τοῦ Νικοτσάρα.

(Β λ α χ ο γ ι ἄ ν ν η ς ἐν Κασομούλῃ Α', 47)

² Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, Ἄρματολοι σελ. 31 καὶ 109. Ὁ Κασομούλης (Α', 47) μᾶς πληροφοροεῖ ὅτι ὁ Νικοτσάρας μὲ τοὺς Λαζαίους εἶχον 700 πολεμιστὰς.

³ Αὐτόθι σελ. 109.

⁴ Ροῦμ-ιλί· Λέξις τουρκικῆ σύνθετος, σημαίνουσα χώρα τῶν Ρωμῶν. Οἱ Τούρκοι μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν ἐχαρακτῆριζον ὅλην τὴν περιοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου μετὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Τὴν Πελοπόννησον ὠνόμαζον Μόρα.

ταδιωκτικά (κιρλαγκίτζ),¹ τὰ ὁποῖα κατῴρθωσαν νὰ συλλάβουν τὰ πειρατικά πλοίαρια, κενὰ ὅμως πειρατῶν, διότι οἱ ἐπιβαίνοντες, ἀντιληφθέντες ἐγκαιρῶς τὸν κίνδυνον, διέφυγον εἰς τὸν Ὀλυμπον, πλὴν πέντε, οἵτινες συλληφθέντες ἀπεκεφαλίσθησαν ἐπὶ τόπου, τῶν κεφαλῶν των ἀποσταλεισῶν εἰς τὸν Σουλτάνον κατὰ μακάβριον τουρκικὸν ἔθιμον. Ἀπὸ ἓν χρονικὸν τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει σερβικῆς μονῆς τοῦ Χελανδαρίου πληροφοροῦμεθα ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1800 Φράγκοι πειραταὶ ἐνήργησαν ἀπόβασιν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος προτιθέμενοι νὰ προβοῦν εἰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας², ἀλλ' ἐπελθούσης πυκνοτάτης ὁμίχλης, οἱ ἀποβιβασθέντες ἐκ παρεξηγήσεως ἀλληλοεξοντώθησαν, ὑπολαβόντες πυροβολισμοὺς τινὰς ὡς ἀντίστασιν τῶν μοναχῶν, πλὴν τριῶν, οἵτινες, ἐκπλαγέντες ἐκ τῆς μὴ ἀναμενομένης ἐξελλίξεως τῆς ἀποπείρας, ἐζήτησαν νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ ὡς μοναχοί, ἀποδώσαντες τὸ ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδρομῆς εἰς θάψμα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1807 ἡ Ῥωσία εὗρίσκετο καὶ πάλιν εἰς ἐμπόλεμον κατὰστασιν πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ὁ Ῥώσος ναύαρχος Δημήτριος Σενιάβιν ἐπλευσεν ἐκ τῆς Βαλτικῆς εἰς τὸ Αἰγαῖον μὲ ἰσχυρὸν στόλον καί, ἀφ' οὗ κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν στόλον παρὰ τὴν Τένεδον³, ἐζήτησε κατὰ παλαιὰν ῥωσικὴν παράδοσιν τὴν συμπαράστασιν τῶν Ἑλλήνων ἀρματολῶν, κλεφτῶν καὶ τῶν ναυτικῶν ἐν γένει, ὑποσχεθεὶς πλεῖστα ἀνταλλάγματα ὑπὸ τῆς Ῥωσίας⁴. Εἰς τὴν νῆσον Σκιάθου⁵ ἐγένετο συγκέντρωσις ἐπιφανῶν Ἑλ-

¹ Κιρλαγκίτζ Λέξις τουρκική, σημαίνει χελιδῶν. Οὕτω ὀνομάζοντο τὰ καταδιωκτικά ἔνεκα τῆς ταχύτητός των.

² Σ π. Ἀ ρ γ υ ρ ο ὦ, αὐτόθι σελ. 150. Κ. Κ α ι ρ ο φ ὶ λ α, Οἱ κουρσάροι στήν Ἑλλάδα, σελ. 139 ἐξ.

³ Μ. Ἀ ἄ σ κ α ρ η, Ἕλληνες καὶ Σέρβοι κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικούς των ἀγῶνας, σελ. 39 ἐξ.

⁴ Τ. Κ α ν δ η λ ὶ ρ ο υ, Ὁ ἀρματολισμὸς τῆς Πελοποννήσου, σελ. 353, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ προκήρυξις τοῦ Σενιάβιν.

⁵ Ν. Κ α σ ο μ ο ὺ λ η, αὐτόθι Α', σελ. 62. Δ. Κ α μ π ο ῦ ρ ο γ λ ο υ, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, σελ. 102. Κ. Π α π α ρ η γ ο π ο ὺ λ ο υ, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. 5/1925, σελ. 220 ἐξ. Ἱ. Θ ε ο φ α ν ῖ δ ο υ, Ἀρχεῖον Κολοκοτρώνη, τ. Α', σελ. 34. Παρατίθεται ἐνταῦθα ἐν δημοτικὸν (κλέφτικο) τραγούδι τοῦ Νικοτσάρα (Ν. Γ. Π ο λ ῖ τ ο υ, Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, Β' ἐκδοσις 1925, ἀρ. 66). Ἀφορᾷ μὲν τὸ τραγούδι τὴν ἐν ἔτει 1807 ἐξόρμησιν τοῦ Νικοτσάρα πρὸς Ζίχναν καὶ Νευροκόπι, ἀλλὰ τεκμηριώνει τρόπον τινὰ τοὺς ἀμφιβιῶν ἀγῶνας τοῦ διασήμου αὐτοῦ ἀρματολοῦ.

Τρία κομμάτια σύννεφα σ' τὸν Ἑλυμπο, σ' τὴν ἄραχ,
τόνα βασταίε τὴν θροσιά, τᾶλλο βαρὺ χαλάζι,
τὸ τρίτο τὸ μαυρότερο τὴν θάλασσ' ἀγναντεύει.
«Πάψε, γιαιέ μου, τὸ θυμὸ, πάψε τὰ κόματά σου,
νὰ βγοῦν τὰ κλεφτοκάραβα, πῶχουν τοὺς κλέφταις μέσα,
νὰ βγῆ κι' ὁ Νῆκος μιὰ βολὰ ψηλὰ σ' τ' Ἀργυροπούλι.

λήγων πολεμιστῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ἀφιχθεὶς ἐκ Ζακύνθου, ὅπου ὑπηρετεῖ ὡς ταγματάρχης ὑπὸ τοῦς Ἕλληνας. Ἐκεῖ ἀπεφασίσθη ἡ ἔναρξις νέου πειρατικοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν Τούρκων καὶ καθιερώθησαν πειρατικοὶ στολίσκοι μὲ ἀρχηγοὺς ἀρματολοῦς τῶν προεπαναστατικῶν χρόνων, τὸν Γιάννη Σταθᾶν ἀπὸ τὸν Βάλτον, τὸν Νικοτσάραν, Μπλαχάβαν, Λαζαίους, Τζαχίλαν καὶ Καζαβέρην ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον, τὸν Βασίλην Ρομφέην ἀπὸ τὴν Νάουσαν, Μπιζιώταν καὶ Σῦρον ἀπὸ τὰ χωριά τῶν Κασίων καὶ ἄλλους δευτερευόντας. Εἰς τὰ πειρατικὰ σκάφη ἐδόθησαν τὰ ὀνόματα Ἄσπρη Θάλασσα (Αἰγαῖον), Κασσάνδρα, Ὀλυμπος, Νάουσα, Μοριάς, Σκιάθος, Βάλτος. Ἀρχηγὸς τῶν πειρατικῶν ἐξελέγη ὁ Σταθᾶς μὲ ὑπαρχηγὸν τὸν Νικοτσάραν. Διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ὑψώθη ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ σκαφῶν, κυανῇ μετὰ λευκοῦ σταυροῦ εἰς τὸ μέσον. Τὰ διακριτικὰ καὶ τὰ ἐξαρτήματα τῶν πειρατικῶν σκαφῶν ἦσαν κατάμαυρα, ὅπως καὶ αἱ στολαὶ τῶν πληρωμάτων¹.

Κατ' ἀρχὰς οἱ πειρατικοὶ αὐτοὶ στολίσκοι διενήργησαν ἀποβάσεις εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Κασσάνδρας, ἐληλάτησαν τὰ τουρκικὰ χωριά καὶ τὰ ἀγροκτίματα, ἔσφαξαν τοὺς κατοίκους, ἐρήμωσαν δὲ καὶ ἐφυρπόλησαν τὰ πάντα. Τρομοκρατία ἐπεκράτησεν εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην καὶ πρωτοφανεῖς βιαιότητες διεπράχθησαν εἰς τὴν Κασσάνδραν καὶ τὸ Βόρειον Αἰγαῖον.

Οἱ Τούρκοι πρὸ τῶν μεγάλων αὐτῶν καταστροφῶν καὶ δηλώσεων, αἰ-

Ὅσαις μαγνούλαις τ' ἄκουσαν, βλαῖς κινοῦν καὶ πάνε.

«Νικο μ', τὸ ποῦ εἶν' οἱ ἄντρες μας, τὸ ποῦ ἔναι τὰ παιδιὰ μας;

—Οἱ ἄντρες σας δὲν εἶν' ἐδῶ, νοδὲ καὶ τὰ παιδιὰ σας,

πάησαν πέρα σ' τὸ Χάντακα. σ' τὸ ἔρημο τὸ Πράβι,

πάν νὰ τροχίσουν τὰ σπαθιά, νὰ πλύνουν τὰ τουφέκια.»

¹ Ἡ λαϊκὴ μῦθος διέσωσε τὸ κατωτέρω τραγούδι, ποῦ χαρακτηρίζει πρόσωπα καὶ γεγονότα τῆς ἱστορουμένης ἐποχῆς (Παπαρηγόπουλος, Ε' / 1925, σελ. 220. Βλέπε καὶ Fauriel 1, 14. Ζαμπ. 14, 23. Πολίτης, 82, 67).

*«Μαῦρο καρὰβι ἀρμένιζε σὰ μέρη τῆς Κασσάνδρας,
εἶχε παννιά κατάμαυρα καὶ τ' οὐρανοῦ παντίερα.*

Ἐμπρὸς κορβέτα μ' ἄλικο μπαϊράκι τοῦ ἐβγήκε.

«Μάϊνα, φωνάζει, τὰ παννιά, ρίξε τα, τοῦ λέγει, κάτω.

—Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ παννιά κ' οὐδὲ τὰ ρίχνω κάτω.

Μὴ μὲ θαρρῆτε νιόνυμφη, νὰ βγῶ νὰ προσκυνήσω.

Ἐγὼ ἔμαι ὁ Γιάννης τοῦ Σταθᾶ, γαμπρὸς τοῦ Μπουκουβάλα.

Τράκο, λεβέντες, ρίξτε στὴν πλώρη τὸ καρὰβι

τῶν Τούρκων αἶμα χύσετε, ἄπιστους μὴν ψηφᾶτε.»

Οἱ Τούρκοι βόλτα ἔρριξαν κ' ἐγύρισαν τὴν πλώρη,

Πρῶτος ὁ Γιάννης πέταξε μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,

σὰ μπουνία τρέχουν αἵματα, θάλασσα κοκκινίζει,

ἀλλάχ, ἀλλάχ οἱ ἄπιστοι κράζουν καὶ προσκυνοῦνε.»

τινες ἐπροξενήθησαν, ἀπέστειλαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν ναυτικήν μοῖραν, ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ δύο φρεγάτας, δύο πλοῖα μὲ ὄλιμους καὶ τινα μύστικα¹, ἡ ὁποία ἔπλευσε πρὸς τὴν Σκιάθον, ἔνθα καὶ τὸ ὀρηγτήριο τῶν πειρατικῶν στολίσκων. Οἱ πειραταὶ, ἂν καὶ εὐρεθέντες εἰς μειονεκτικὴν θέσιν πρὸ τῆς τουρκικῆς ὑπεροπλίας, ἐν τούτοις ἤρξαντο τοῦ ἀγῶνος, σπεύσαντες ταυτοχρόνως νὰ ζητήσουν καὶ τὴν συνδρομὴν μιᾶς ἀγγλικῆς φρεγάτας, ὀνομαζομένης Sea Horse (θαλάσσιος ἵππος), διοικουμένης ὑπὸ τοῦ πλοίαρχου John Stuart καὶ ναυλοχούσης παρὰ τὴν Σύρον. Ἡ Ἀγγλία τότε διετέλει εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ἡ ἀρξασμένη ναυμαχία διήρκεσεν ἐπὶ διήμερον, τὴν 27ν καὶ 28ν Ἰουλίου 1807, ἡ δὲ συμβολὴ τῆς ἀγγλικῆς φρεγάτας ὑπῆρξεν ἀποτελεσματικὴ. Ὁ Ἀγγλος πλοίαρχος ἐπολέμησεν ἠρωϊκῶς, οἱ Ἑλληνες πειραταὶ ἐπιτιθέμενοι πανταχόθεν ἐπέφερον ἀναστάτῳσιν εἰς τὰ τουρκικὰ πολεμικά. Τελικῶς ἡ τουρκικὴ ναυαρχὴς «Bendere Tjaffer», ὑποστᾶσα σοβαρωτάτας βλάβας, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῆ, ὁ δὲ ὑπόλοιπος τουρκικὸς στόλος ἐγκαταλείψας τὴν ναυμαχίαν ἀπεμακρύνθη πρὸς τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων διωκόμενος.

Ἐκ τῶν τελευταίων ἀμφιβίων πειρατῶν τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν περίοδον, δράσας εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον, ἀναφέρεται ὁ Λιόλιος Λάζος τῆς ἀρματολικῆς οἰκογενείας τῶν Λαζαίων τοῦ Ὀλύμπου (Λειβάδι). Οὗτος, καταδιωκόμενος ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς ντερβενγαῆδες τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλή, ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Πλαταμῶνα καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τῶν ἀναμενόντων πλοιαρίων καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν κατέφυγεν εἰς τὰς Βορείους Σποράδας², σὺνηθες καταφύγιον τῶν διωκόμενων ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν τῆς Μακεδονίας.

Ἐπὶ μίαν διετίαν ὁ Λάζος μὲ τοὺς ἀδελφοῦς του, ὡς καὶ ἄλλοι ἀρματολοὶ τῆς Μακεδονίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Γιάννης Φαρμάκης, ἐξοπλίσαντες λέμβους, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν πειρατείαν, ἀναμένοντες ἄνευ ἐλπίδος τὴν προέλασιν τῶν ὠσεικῶν στρατευμάτων πρὸς νότον μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάληψιν τῆς Σούμλας ἐν Βουλγαρίᾳ.

Ὡς προκύπτει ἐκ σχετικοῦ φηρμανίου τοῦ τουρκικοῦ ἀρχείου Θεσσαλονίκης³, οἱ Τοῦρκοι ἀπέστειλαν ἐναντίον τῶν πειρατῶν αὐτῶν τὸν Χαλιλ μπέην ἐπὶ κεφαλῆς πολεμικῶν σκαφῶν, καθὼς καὶ τὸν Χατζῆ Χουσεῖν, ἀρχηγὸν τῶν σαλιῶν Θεσσαλονίκης. Οὗτοι, καταδιώκοντες τοὺς πειρατάς, ἐπέτυχον νὰ τοὺς ἀποκλείσουν εἰς τὴν νῆσον Σπετσοπούλαν. Ἐκεῖ φαίνεται ὅτι ἐπῆλθε συμβιβασμὸς μεταξὺ τοῦ Τοῦρκου διοικητοῦ τῆς ναυτικῆς μοίρας καὶ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν, μεσολαβήσει δὲ τοῦ Τοῦρκου ἀρχιναυάρχου βεζίρη Χα-

¹ Κ α σ ο μ ο ὄ λ η ς, Α', σελ. 62 ἔξ. Ὁ Παπαρηγόπουλος, αὐτόθι σελ. 220, γράφει 1 φρεγάταν καὶ 2 δρόμωνας.

² Κ α σ ο μ ο ὄ λ η ς, Α', σελ. 71.

³ Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, σελ. 42, 111.

τζη Ἀλῆ, ἐπετράπη εἰς τοὺς ἑξακοσίους περίπου ἀποκλεισθέντας καὶ εἰς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὰς Βορείους Σποράδας συντρόφους των μετὰ τῶν γυναικοπαίδων ὁ ἐπαναπατριμὸς εἰς τὰς ἐστίας των μὲ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ διηγον ἐφρξῆς ἡσύχως. Τὰ πειρατικὰ πλοίαρια παρεδόθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, μεταφερθέντα εἰς τὸν ναύσταθμον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ τὴν ἑωσοτουρκικὴν συνθήκην τοῦ 1812 καὶ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σέρβων οἱ Μακεδόνες ἀρματολοὶ ἤρχισαν ν' ἀπογοητεύωνται. Μέρος ἐξ αὐτῶν συνδιηλλάγη μὲ τὸν Ἰσμαῖλ μπέην τῶν Σερρῶν, ἄλλοι δὲ μὲ τὸν Ἀλῆ πασᾶν Τεπελενλῆν. Μεταξὺ τῶν συνδιαλλαγέντων ἦτο καὶ ὁ Λιόλιος Λάζος, ὅστις μετέβη εἰς τὰ Ἰωάννινα¹ ὡς ἐκπρόσωπος τῶν ἀρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἵνα κατορθώσῃ καὶ ἐπιτύχῃ τὴν διατήρησιν τοῦ ἀρματολικίου του. Ἀλλ' ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Τεπελενλῆ, Βελῆ πασᾶς, μένεα πένων κατὰ τῶν ἀτιθάσσειν ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἐστρατεύσας κατὰ τὴν νύκτα, περιεκύκλωσεν αἰφνιδιαστικῶς τὸ χωρίον Μηλιά, ὅπου εὐρίσκετο ὀλόκληρος ἡ οἰκογένεια τῶν Λαζαίων καὶ κατέσφαξε τὸν Δῆμον Λάζον καὶ τινες συντρόφους του, προβαλόντας ἔνοπλον ἀντίστασιν. Ταυτοχρόνως ὁ πατὴρ τοῦ Τεπελενλῆς, ἀπὸ συμφώνου προφανῶς, κατεκρεοῦργει εἰς τὰ Ἰωάννινα τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν Κώσταν Λάζον, τοῦ Λιόλιου ἐπιτυχόντος νὰ δραπετεύσῃ μὲ τινες συντρόφους του. Κατορθώσας μετὰ πολλὰς περιπετείας ν' ἀφίχθῃ εἰς τὸν Ὀλυμπον καὶ ἀποφασισμένος νὰ προβῆ εἰς ἀντεδδικήσεις κατὰ τῶν Τούρκων διὰ τὰς σφαγὰς τῆς οἰκογενείας του, κατέφυγεν ἐκ νέου εἰς τὴν πειρατείαν. Καταρτίσας μικρὸν στολίσκον ἐπανάρχισε τὴν δρᾶσιν του εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον, ἀλλὰ καταδιωχθεὶς ἀπὸ τὸν στολίσκον τοῦ Ὁμέρ πασᾶ τῆς Καρύστου, διέπραξε τὸ λάθος νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Πάρου. Ἐκεῖ ἐπολιορκήθη στενῶς ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ μετὰ τριήμερον αἱματηρὸν ἀγῶνα ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῆ². Ἐκ τῶν πειρατῶν ἄλλοι μὲν ἐσφάγησαν, ἄλλοι ἀνεσκολοπίσθησαν, ὁ δὲ ἀτυχὴς ἀρχηγός, μεταφερθεὶς εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκρεμάσθη. Μετὰ πολλοῦ κόπου κατώρθωσεν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης νὰ διασωθῶν οἱ δύο ἀνήλικοι υἱοὶ του.

VI

Εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μονῆς τοῦ Βατοπεδίου³ διασφῶνται τὰ ὑπολειμματα παλαιᾶς τοιχογραφίας, παριστώσης μοναχούς, μαχομένους κατὰ πειρατῶν. Διὰ τὴν τοιχογραφίαν αὐτὴν παλαιότεροι ἱστοριογράφοι ἔγραψαν ὅτι παρὰ τοῖς ἀγιορεῖταις ὑπῆρχε παράδοσις, συμ-

¹ Κ α σ ο μ ο ὕ λ η ς, αὐτόθι Α', σελ. 74. Colocotronis, La Macédoine et l' Hellénisme, σελ. 331.

² Κ α σ ο μ ο ὕ λ η ς, αὐτόθι σελ. 63 ἔξ.

³ Ἀ ρ γ υ ρ ὅ ς, αὐτόθι σελ. 150 ἔξ.

φώνως πρὸς τὴν ὁποῖαν κατὰ τὸ ἔτος 1822, διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Τούρκοι πειραταί, ἀποβιβασθέντες κατὰ τινα σκοτεινὴν νύκτα καὶ ἀποκυρβέντες εἰς τὰ πέριξ, ἀνέμενον τὴν αὐγὴν, ὅτε καὶ θὰ ἦνοιγεν ἡ κεντρικὴ πύλη, ἵνα ἐπιτεθοῦν καὶ λεηλατήσουν τὴν μονήν¹.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐν Μακεδονίᾳ δὲν ἐσημειώθησαν πειρατικὰ κρούσματα ἐξ ὧσων ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας. Εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς σερβικῆς μονῆς Χελανδαρίου ἀνευρέθησαν δύο συμφωνητικὰ², συναφθέντα μεταξὺ τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῶν ἐκ Σκοπέλου πλοιάρχων Ζαχαρίου Δημητρίου καὶ Κωνσταντίνου Γεωργίου, ὡς καὶ τοῦ Καπετὰν Γεωργίου Καμπούρη, διὰ τῶν ὁποίων οἱ πλοίαρχοι τῶν ἐξωπλισμένων διὰ 4 πυροβόλων σκαφῶν ἀνέλαβον ἔναντι πληρωμῆς τὴν διαφύ-

¹ Καὶ οἱ μὲν παλαιότεροι ἱστοριογράφοι, ἀγνωστον πόθεν ἀντλήσαντες τὰς πληροφορίας, διηγοῦνται ὅτι τὴν πρωΐαν τῆς ἀποβίσεως τῶν πειρατῶν ὁ ἡγούμενος προσευχόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὸ ἑωθινόν, ἤκουσε φωνήν, προερχομένην ἐκ τῆς θέσεως, ἔνθα εὗρισκετο ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἣτις καὶ ὑπεδείκνυε νὰ μὴ ἀνοιγῆ ἡ Πύλη, ἀλλ' οἱ μοναχοὶ ἐξοπλιζόμενοι ν' ἀμυνθοῦν κατὰ τῶν πειρατῶν. Οἱ πειραταί, ἀποκρουσθέντες ἐπιτυχῶς, ἠναγκάσθησαν ν' ἀναχωρήσουν ἀπρακτοί. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς λιαν ἀμφιβόλου ταύτης παραδόσεως, οὐδαμῶθεν ἐπιβεβαιουμένης, οὔτε παρὰ τῶν σημερινῶν μοναχῶν, ὡς κατωτέρω γράφοι, ἔχω σοβαρὰν ἀμφιβολίαν ἀν' ἐν τοιοῦτον γεγονός δύναται ν' ἀναχθῆ εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐξ ὧσων ἐδημοσίευσεν εἰς ἄλλην μου ἐργασίαν (Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἀνεξαρτησίας, σελ. 98 ἐξ.) κατὰ τὸ ἔτος 1822, μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐν Χελανδαρίῳ καὶ Ἁγίῳ Ὁρῶν ἐπαναστάσεως, οἱ μοναχοὶ, ὅσοι δὲν εἶχαν ἀναχωρήσει ἐκ τῶν μονῶν, εἶχον ἀφοπλισθῆ ὑπὸ τουρκικῶν στρατευμάτων ὡς ἐκ τῆς ἀθρόας συμμετοχῆς των εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας, ὁ δὲ τουρκικὸς στρατός, καταλαβὼν τὰς μονάς, παρέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἑπταετίαν, ὥστε ν' ἀποκλείηται Τούρκου, μάλιστα πειραταί, νὰ προβοῦν εἰς πειρατικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς περιόχην ἰσχυρότητα φυλασσομένην παρὰ τῶν ὁμοειδῶν των. Ἐν τούτοις, ἐπιθυμῶν νὰ ἐρευνήσω προσωπικῶς τὴν ἀναγραφείσαν ταύτην παράδοσιν, ἀπετάθην εἰς τὸν φίλον γέροντα ἱστοριοδίφην Ἀλέξανδρον Λαυριώτην, ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Κοινοτήτος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὡς καὶ εἰς τὸν προηγούμενον τῆς μνησθείσης μονῆς Βατοπεδίου, καὶ αὐτὸν ἱστοριοδίφην, Θεόφιλον Βατοπεδινόν, ἐκ τῶν παρασχεθεῖσων δὲ ὑπ' ἀμφοτέρων πληροφοριῶν συνήγαγον ὅτι ἡ κατεστραμμένη τοιχογραφία εἶχεν ὡς θέμα Θαύμα τῆς Θεοτόκου τῆς Παραμυθίας, λαβὼν χώραν καθ' ὑπάρχουσαν ἐν Ἀγίῳ Ὁρῶν παράδοσιν, σκοτεινὴν καὶ αὐτὴν καὶ μὴ δυναμένην νὰ ἐλεγχθῆ, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ι' αἰῶνος. Τὸ αἶμα ἐγκραίνεται εἰς τὴν διάσωσιν πρίγκιπος τινος τοῦ Βυζαντίου, διασωθέντος ἀπὸ ἀπόπειραν αἰχμαλωσίας ὑπὸ πειρατῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ τοιχογραφία εὗρισκετο εἰς τὸν νάρθηκα, παραπλευρῶς τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου Παραμυθίας. Ἀπὸ τὴν παλαιὰν αὐτὴν τοιχογραφίαν διεσώθη μόνον ἡ χρονολογία (;), διότι κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἢ 1880 οἱ Βατοπεδινοὶ πατέρες, πάλιν καθ' ὑπάρχουσαν παράδοσιν, ἐπανεξωγράφησαν τὴν παλαιὰν τοιχογραφίαν, τῆς ὁποίας ἴχνη μόνον διασφύζονται. Σήμερον εἰς τὸν νάρθηκα διακρίνονται εὐχεσῶς αἱ χρονολογίαι ΑΨΔ (1704) καὶ ΑΩΜΓ (1843), οἱ δὲ πατέρες οὐδεμίαν περὶ πειρατείας τὸ ἔτος 1822 παράδοσιν διέσωσαν ἀπὸ προκατόχους τῶν.

² Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας, τ. 14/1960 σελ. 466 ἔγγρ. 32, 34.

λαξιν τοῦ Πρόβλακα (διῶρυξ Ξέρξου) καὶ τῶν ἐν γένει ἀκτῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθω κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Οἱ πλοίαρχοι διετήρησαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀσκοῦν τὴν πειρατείαν (κόρσο) κατὰ τῶν Τούρκων μόνον ἐλευθέρως καὶ νὰ κρατοῦν δι' ἴδιον ὄφελος τὰ ἀποκερδαινόμενα.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου διεσώθη χειρόγραφον,¹ κατὰ τὸ ὁποῖον, ὅταν τὴν 23 Δεκεμβρίου 1821, κατασταλείσης τῆς ἐν Χαλκιδικῇ ἐπαναστάσεως, οἱ Διονυσιαταὶ πατέρες ἐγκατέλειψαν τὴν μονὴν ἐπιβαίνοντες πλοίου διὰ τὴν Νότιον Ἑλλάδα, πλησίον τῆς νησίδος Ἀμμουλιανῆς ἐδέχθησαν τὴν ἐπίθεσιν ἐλληνικοῦ πειρατικοῦ ἐκ Ψαρῶν, τὸ ὁποῖον ἔβαλεν ἐναντίον των 4 βολὰς πυροβόλου. Οἱ μοναχοὶ ἐν τούτοις ἐπέτυχον νὰ διασωθοῦν εἰς τὸν λιμένα τῆς Συκιάς.

Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐν μέρος τῶν ὑπολειφθέντων πολεμιστῶν αὐτῆς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των κατέφυγον εἰς τὰς Βορείους Σποράδας. Τὸ πλῆθος αὐτῶ τῶν προσφύγων εὐρίσκειτο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἀπὸ ἀπόψεως διατροφῆς, συντηρήσεως καὶ περιθάλψεως, ἡ δὲ Κυβέρνησις τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἦτο τελείως ἀνίσχυρος νὰ πράξῃ τι διὰ τοὺς ἐξαναγκασθέντας νὰ ἐκπατριθοῦν ἀγωνιστὰς καὶ τὰ ἐλάχιστα τροφίμα τῆς Σκοπέλου καὶ Σκιάθου εἶχον ἐξαντληθῆ. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν προσφυγόντων Μακεδόνων ἀγωνιστῶν κατὰ τὸ ἔτος 1823 εὐρίσκειτο ὁ ἀρματολὸς τῆς Καστανιάς Βεροίας Διαμαντῆς, ὁ Μῆτρος Λιακόπουλος Ὀλύμπιος καὶ ὁ Τσάμης Καρατάσιος, υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Ναούσῃ ἐπαναστάσεως.² Ὡθούμενοι ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν παντοειδῶν στερήσεων ἐξώπλισαν διάφορα πειρατικὰ πλοίαρκα καὶ μνήμονες τῆς παλαιᾶς πειρατικῆς δράσεως τῶν προγόνων των συνεκρότησαν δύο πειρατικοὺς στολίσκους, ἀποφασισμένοι νὰ δράσουν κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξοικονομήσουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα.

Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν στολίσκων, δρᾶσας κατ' ἐμπορικῶν σκαφῶν, διαπλεόντων τὸν Θερμαϊκόν, κατώρθωσε νὰ αἰχμαλωτίσῃ γαλλικὸν σκάφος,³ πλήρες τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν, τὸ ὁποῖον καὶ διήρπασεν. Ὁ δεῦτερος στολίσκος διενήργησεν ἀποβάσεις εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ προέβη εἰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας, τὸ γεγονός δὲ αὐτὸ ἠνάγκασε τὸν βαλῆν τῆς Θεσσαλονικῆς Ἱμραρχὴν Πασᾶν νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν

¹ Ἀρχιμανδρίτου Γαβριήλ, Ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερὰ Μονὴ Ἀγίου Διονυσίου. Ἀθήναι 1959, σελ. 183.

² Χρ. Πετταίβου, Ἀπομνημονεύματα πολεμικὰ διαφόρων μαχῶν κ.λ.π. τ. Β', σελ. 22 ἔξ. Ἀπ. Βακαλοπούλου, Οἱ πρόσφυγες κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, σελ. 34 ἔξ., Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κ.λ.π. σελ. 162 ἔξ.

³ M. Lascaris, La Revolution grècque vu de Salonique. Rapports de consuls e.t.c. Περιοδικὸν Balcania VI/1943. I. Βασδραβέλλη, Ἡ Θεσσαλονίκη κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας, σελ. 33.

πειρατῶν καὶ μετὰ αἱματηρὸν ἀγῶνα νὰ τοὺς ἀπωθήσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν οἱ Θεσσαλομακεδόνες πειραταὶ Καλαμιδέοι ἀπεβιβάσθησαν μαζί μὲ 300 συντρόφους των πλησίον τοῦ χωρίου Θεολόγος τῆς νήσου Θάσου, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ¹. Παρ' ὅλα ταῦτα καὶ τὴν καταστροφὴν, ποὺ ἐπροξένησαν εἰς τὰς κυψέλας τῶν φιλησύχων Θασίων, οὗτοι τοὺς ἐφωδίασαν μὲ τροφίμα. Μετὰ τι διάστημα ἕτερος πειρατῆς, ὀνόματι Καπετὰν Μήτσας, ἐπὶ κεφαλῆς 150 ἀνδρῶν, ὡς καὶ ὁ Μῆτρος Λιακόπουλος, ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Θάσον. Δὲν ἔχομεν πληροφορίας ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς πειρατείας ταύτης. Κατὰ τὸ ἔτος 1823 Ψαριανοὶ πειραταὶ ἀπεβίβασαν εἰς τὴν Θάσον 800 ἐνόπλους Ρουμελιώτας, οἵτινες ἐληλάτησαν τὰ χωρία, διήρπασαν τροφίμα, ὡς καὶ τὰ φορτία ἐλαίου 8 τουρκικῶν σκαφῶν, ἅτινα συνέλαβον ἐκεῖ².

Αἱ πειρατικαὶ ὅμως αὐταὶ ἐπιδρομαὶ ἐντὸς τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας εἶχον τρομοκρατήσει τοὺς Τούρκους τῆς Θεσσαλονίκης, διότι εἶχε διαδοθῆ ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν πειρατῶν αὐτῶν καὶ ἄλλοι Ἕλληγες ἐπαναστάται εἶχον ἐισχωρήσει εἰς τὴν πόλιν πρὸς δημιουργίαν ταραχῶν. Αἱ διαδόσεις αὐταὶ ἐνετάθησαν ἔτι περισσότερον κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1834, ὅταν ἐνηργήθη νέα μεγαλύτερα πειρατικὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τῶν παραλίων τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου. Ὡς ὀρμητήριον τὴν φορὰν αὐτὴν ἐχρησιμοποιήθη ἡ γνῶριμος περιοχὴ τοῦ Πλαταμῶνος ³, λίαν ἐνδεδειγμένη διὰ παρομοίας ἐνεργείας. Αἱ πλησίον εὐρισκόμενα ἐκβολαὶ τοῦ Πηνειοῦ καὶ ἡ περίξ ὄρεινὴ καὶ δασώδης περιοχὴ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης (Κισσάβου) ἠδύνουν ἀνέκαθεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ληστείας καὶ τῆς πειρατείας, οἱ δὲ πληθυσμοὶ τῶν μερῶν αὐτῶν ἦσαν ἄριστα ἐξεσηκήμενοι εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην καὶ τὰς διαρπαγὰς ἐξ ἀνάγκης.

Ἡ ἀπόβασις τῶν συγκεντρωθέντων ἀμφιβίων αὐτῶν πολεμιστῶν τῆς Μακεδονίας εἰς τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν δημιουργίαν περισπασμῶν εἰς τὴν τουρκικὴν στρατιωτικὴν ἡγεσίαν, ἀσχολουμένην μὲ τὴν καταστολὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὡς καὶ τὴν διαρπαγὴν τροφίμων. Φαίνεται ὅμως ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν διαρπαγέντων ζώτων ζῶων καὶ τῆς μεταφορᾶς των εἰς τὰ πειρατικὰ πλοῖα, διετέθη ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀνδρῶν καὶ κατηναλώθη πολὺς χρόνος. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ὑπολειφθέντες διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς διαρπαγῆς πειραταὶ δὲν κατῴρθωσαν ν' ἀντισταθοῦν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἀφιχθειῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ μετὰ αἱματηρὰν σύγκρουσιν ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσυρθοῦν εἰς τὰ πλοίαρια σχόν-

¹ Παν. Κοντογιάννη, Οἱ πειραταὶ καὶ ἡ Θάσος, 39,42 ἔξ.

² Κοντογιάννης, αὐτόθι σ. 43. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1825, διαρκούσης τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ Θάσος ἐταλαιπωρήθη ἀπὸ ψαριανὰ πειρατικὰ, παρ' ὅλον ποὺ ὁ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Μινίστρος τῆς Ἑλλάδος διὰ προκηρῆξέως του συνίστα εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας τὴν καταπολέμησιν τῆς πειρατείας.

³ Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κ.λ.π. Παράρτ. ἔγγρ. 101.

τες ἀπωλείας. Ἐνδεκα κεφαλαὶ Ἑλλήνων πειρατῶν¹ καὶ μερικὰ δέματα ὤτων ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἄλλὰ καὶ αἱ τουρκικαὶ ἀπόλειαι ὑπῆρξαν σημαντικαί, διότι ὁ ἱατρὸς τοῦ Ἱμπραχίμ πασᾶ ἀνεχώρησε κρυφίως εἰς τὴν Χαλκιδικὴν πρὸς περιθάλψιν τῶν τραυματιῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν φαίνεται ὅτι ἐταλαιπωρήθη ἐκ νέου ἡ Θάσος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας πειρατὰς καὶ ἡ παραλιακὴ πόλιν Μαρώνεια, 108 κάτοικοι τῆς ὁποίας ἀλχμαλωτισθέντες ὑπὸ τῶν πειρατῶν κατέβαλον ὡς λύτρα 500. 000 γρόσια².

Καὶ οἱ μὲν βορειοελλαδίται πειραταὶ ἐπανεκάμψαν μετ' ὀλίγον εἰς Βορείους Σποράδας καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων εἰς τὰ διάφορα πολεμικὰ μέτωπα τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος, τινὲς ὁμῶς ἐξ αὐτῶν, εἰθισμένοι εἰς τὴν ληστείαν καὶ τὴν πειρατείαν³, ἐνωθέντες μὲ τινὰς Ψαριανούς καὶ Ἑπτανησίους, ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν πειρατείαν πρὸς ἴδιον ὄφελος. Μεταξὺ τῶν ἐκ Μακεδονίας καταγομένων πειρατῶν ἦσαν καὶ οἱ πρόφην συμπολεμισταὶ τοῦ Καρατάσου καὶ τοῦ Διαμαντῆ Κωνσταντίνου Μπίνος καὶ Ἀποστολάρας, Ὀλύμπιοι, οἵτινες ἐλεηλάτησαν τὴν νῆσον Ἱμβρον, προξενήσαντες πολλὰ δεινὰ εἰς τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους. Διασωθὲν δημοτικὸν τραγοῦδι τῆς ἐποχῆς (τὸ τραγῳδίου τῆς Ἱμβρου) ἐξιστορεῖ χαρακτηριστικὰ τὴν πειρατικὴν αὐτὴν ἐπιδρομὴν⁴. Ἐναντίον τῶν ἀνυποτάκτων αὐτῶν στοιχείων, τῶν

¹ Lascaris, Balcania σ. 167.

² Μ. Μελιερύτου, Περιγραφή ἱστορικῆ καὶ γεωγραφικῆ τῆς θεοσόστου ἐπαρχίας Μαρωνείας. Κωνσταντινούπολις 1871, σ. 24.

³ Ἀ. Μάμουκα, Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος κ.λ.π. τ. ΙΑ', σ. 628. Σ. Τρικουπόη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Δ', σελ. 46. Κ. Καρολίδου, Σύγχρονος Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων, τ. Α', σελ. 188.

⁴ Τὸ τραγῳδίου τῆς Ἱμβρου (Ἑλλ. Φιλ. Σὺλ. Κωνσταντινουπόλεως, τ. Η' 1873-74, σελ. 546).

Πάνω στὸν βράχο κάθουμαι τὴ θάλασσα κοιτάζω,
γλέπω καράβια στὸ γιάλο, φεργάδες κι ἀρμενίζουν,
λέγω νὰ κλέψτες τὸ φοριῖό, λέγω Ἀρβανιτάδες.
Δὲν ἐνὶ κλέψτες τὸ φοριῖό, δὲν ἐν' Ἀρβανιτάδες,
μόν' εἶν' ὁ Μπίνος κ' ἔρχεται, κι αὐτὸς ὁ Ἀποστολάρας,
κ' ἐνὶ κι ὁ καπετὰν Ζορμπᾶς μὲ δώδεκα χιλιάδες.
Πατοῦν τὴν Νίμπρο τρὰ χωρά, παίρν' ἀπ' τὰ δυὸ κοριτζα,
παίρν' ἀπ' τὸ Κᾶστρο ἔμμορφες, κι ἀπ' τὸ γλυκὸ σουλιτάνες,
κι ἀπ' τὴν καὶ μένη Παναγιά δὲν μπόρησαν νὰ πάρουν.
Μόνον τὴν κατακούρσεψαν, τὴν ἔκαμαν λιβαδί.
Τροῦμα - μαρίνα ἔπαιξε καὶ μάζεψε τ' ἀσκέρι.
«Μπίνο, γιὰ δός μας ἄδεια μὲς τὰ βουνὰ νὰ βγοῦμε,
τῆς Παναγιάς τὲς ἔμμορφες ὅλες νὰ τὲς εὔροῦμε,
σὰν αἴγες καὶ σὰν πρόβατα ἐδῶ νὰ μαζευτοῦνε.
— Πῆρε βοριάς, θὰ φύγωμε...».

λυμαιομένων τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ἀπέστειλεν ἡ Κυβέρνησις τὸν ναύαρχον Μιαούλην, ὅστις ἀφ' οὗ κατετρόπωσε τοὺς Ψαριανοὺς πειρατὰς παρὰ τὴν Χίον καὶ τοὺς Ἑπτανησίους παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, συλλαβὸν ἢ καταβυθίσας πλεῖστα πειρατικὰ πλοῖα, ἐστράφη τελικῶς κατὰ τῶν Μακεδόνων. Πλησίον τῆς Σκοπέλου καὶ τῆς Σκιάθου ἐπέτυχε νὰ ἐξουδετερώσῃ καὶ νὰ συλλάβῃ 36 πλοιάρια πειρατικά, ἐκ τῶν ὁποίων 6, τὰ πλέον ταχύπλοα, ἐνέταξεν εἰς τὸν στόλον του.

Μετὰ πάροδον ἐτῶν τινων, κατὰ τὰ ἔτη 1834 καὶ 1835, ὅταν πλέον εἶχον ἀποκατασταθῆ αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις τοῦ νεοπαγοῦς Ἑλληνικοῦ κράτους πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐνεφανίσθησαν ἐκ νέου εἰς τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς ἑλληνικὰ πειρατικά, ἔχοντα ὡς ὀρηγήριον τὴν νῆσον Σκόπελον. Μεταξὺ τῶν πειρατῶν αὐτῶν εὐρίσκετο καὶ ὁ παλαιὸς ἀγωνιστὴς τοῦ Βερμίου Καραμητσοῦ, κυβερνήτης πειρατικοῦ σκάφους, ἔχοντος πλήρωμα 50 ἀνδρῶν. Ἀφοῦ ἐληλάτησε τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς, διωκόμενος ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἀπεβιάσθη μὲ τοὺς ἀνδρας του εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἄξιου παρὰ τὴν Καρίτσαν καὶ ὤδευσε πρὸς τὸν Ὀλυμπον¹. Καταδιωχθεὶς ὅμως ἀπὸ ἀποσπάσματα τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καχραμὰν μπέη τοῦ Πλαταμῶνος, συνεκρούσθη μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Λεφτοκαρυὰν τοῦ Ὀλύμπου. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν ἐφρονεύθη ὁ Καραμητσοῦ καὶ τινες ὄπαδοί του, ἐτραυματίσθησαν πέντε ἕως ἑξὶ καὶ οἱ ἄλλοι διέφυγον εἰς τὸν Ὀλυμπον. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Καραμητσοῦ ἀπεστάλη εἰς τὸν Ἐμὴν πασᾶν, μοντεσαρίφην τῶν Τρικκάλων, ἵνα ἐκτεθῆ εἰς κοινὴν θάνατον².

Ἐπειδὴ ὅμως τὰ πειρατικά κρούσματα ἐξηκολούθουν, ὁ βαλλῆς τῆς Θεσσαλονίκης ἐξήγησε ἀπὸ τὸν Ἑλληνα³ πρόξενον Βαλλιάνον, τὴν ἀποστολὴν ἑλληνικοῦ στόλου πρὸς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν καὶ ἐκκαθάρισιν τῆς θαλάσσης τοῦ Βορείου Αἰγαίου ἀπὸ τὰ κρούσματα τῆς πειρατείας. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε πρὸς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν τὰς κανονιοφόρους Κόχραν 44 μὲ κυβερνήτην τὸν ὑποπλοίαρχον Μπούφην καὶ Κριεζὴν μὲ κυβερνήτην τὸν σημαιοφόρον Τετενέν, ἐξωπλισμένας ἀμφοτέρως μὲ 3 πυροβόλα καὶ μὲ πλήρωμα 32 ἀνδρῶν ἐκάστην. Ταυτοχρόνως κατὰ τῶν πειρατῶν ἀπεστάλη ἐκ Σμύρνης ἡ αὐστριακὴ κορβέτα *Cesarea*⁴. Καὶ τὸ μὲν αὐστριακὸν πο-

¹ Ὁ μνημονευόμενος εἰς τὸ τραγοῦδι Γεώργιος Ζορμπᾶς ἦτο Ἀθηναῖος ἀγωνιστὴς, ἰδιοκτήτης μύστικου. Ἀργότερον ἤσκησε τὴν πειρατείαν. Συνελήφθη ἀπὸ τὸν αὐστριακὸν στόλον, τὸ δὲ μύστικον κατεστράφη.

² Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Β', σελ. 328.

³ Ὁ Π. Κ ο ν τ ο γ ι ἄ ν ν η ς (ἀνωτ. σελ. 45), ἔχων ἐσφαλμένας πληροφορίας, γράφει ὅτι ὁ Καραμητσοῦ συνελήφθη κατὰ μῆνα Μάϊου τοῦ 1835 καὶ ἀπεκεφαλίσθη εἰς τὴν Λάρισαν.

⁴ Ἀ ρ γ υ ρ ὄ ς, αὐτόθι σελ. 160 ἑξ.

⁵ Κ ο ν τ ο γ ι ἄ ν ν η ς, αὐτόθι σελ. 46.

λεμκὸν δὲν ἐπέτυχε νὰ συναντήσῃ τοὺς πειρατάς, οἱ κυβερνήται ὁμῶς τῶν ἐλληνικῶν σκαφῶν, παλαιοὶ ναυτικοὶ μὲ ἐξησκημένα πληρώματα, κατώρθωσαν ἐντὸς διετίας ν' ἀπαλλάξουν τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ γενικῶς τοῦ Βορείου Αἰγαίου ἀπὸ τὰ πειρατικά κρούσματα.

Οἱ Ἕλληνες ὁμῶς πειραταὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἡσυχάσουν παρὰ τὰ ληφθέντα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως σκληρὰ μέτρα διώξεως τῆς πειρατείας. Μετὰ πάροδον διετίας ἐλληνικὰ πειρατικά, ἔχοντα ὡς ὄρμητήριον τὰ Δαιμονήσια τῆς Σκιάθου, ἐνήργησαν ἀπόβασιν εἰς τὴν δυστυχεῖ καὶ τυραννομένην νῆσον Θάσον, ἐπυρπόλησαν τὰς 12 οἰκίας τοῦ παραλίου χωρίου Λιμὴν καὶ ἐτρομοκράτησαν τὸ Βόρειον Αἶγαϊον¹. Πρὸ τοῦ δημιουργηθέντος νέου θορύβου, τὸν ὁποῖον ἤγειρεν ὁ τύπος τῆς ἐποχῆς, ὁ ἀντιπολιτευόμενος τὴν Κυβέρνησιν, καὶ τῶν ἐντόνων διαμαρτυριῶν τοῦ βαλῆ τῆς Θεσσαλονίκης, ἠναγκάσθη ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ λάβῃ σύντονα καὶ δραστικά μέτρα κατὰ τῆς πειρατείας.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀνέθεσεν εἰς τὸν λίαν πεπειραμένον τῶν θαλασσίων ἀγῶνων ναυάρχον Κωνσταντῖνον Κανάρην ν' ἀναλάβῃ συστηματικὴν ἐκκαθαριστικὴν ἐπιχείρησιν κατὰ τῶν πειρατῶν, ἀπαλάσσειν τὰς θαλάσσας ἀπὸ τὴν μάλιστα ταύτην τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου καὶ τῶν μεταφορῶν. Ὁ Κανάρης, ἐπιβὰς τοῦ κοπτεροῦ Γλαῦκος καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ δύο κανονιοφόρους, ἐπλευσε πρὸς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας.

Περιπολῶν μεταξὺ τῆς Χαλκιδικῆς χειρσνήσου, τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἄθω καὶ τῆς νήσου Σκιάθου, συνέλαβε τὴν 6ην Μαΐου τοῦ ἔτους 1839 πλησίον τῆς νησίδος Πιπέρι τὸν ἀρχιπειρατὴν Κώσταν Νάτζκαν ἀπὸ τὴν Συκιάν(;) τῆς Χαλκιδικῆς μαζί μὲ τὸ πλοιαρίον του καὶ τοὺς δύο συντρόφους του. Ὁ Νάτζκας ἦτο τραυματισμένος καὶ εἶχεν ἀποκρυβῆ εἰς δάσος τῆς νησίδος, ὅπου κυκλωθεὶς παρεδόθη. Τὴν 8ην Μαΐου εἰς τὴν ἰδίαν περίπου περιοχὴν ἐνεφανίσθη ἄλλο πειρατικὸν μὲ ἀρχηγούς τὸν Γ. Μακρὴν, Ι. Καμαρούλην καὶ ἑπτὰ πειρατάς, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ προέβαλεν ἀντίστασιν, ὑπεχρεώθη ἐντὸς ὀλίγου εἰς παράδοσιν.

Τὴν 11ην Μαΐου ὁ Κανάρης προχωρῶν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν πειρατῶν ἀφίχθη εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὅρος. Οἱ πειραταὶ, ἀφ' οὗ ἐξησφάλισαν τοὺς ἐκ προηγουμένων συμπλοκῶν τραυματισθέντας συντρόφους των εἰς τὴν νησίδα Πιπέρι, νομίζοντες ὅτι διέφυγον τὴν καταδίωξιν τοῦ Κανάρη, κατέπλευσαν εἰς τὸν πλησίον τῆς Σκίτης Κανσοκαλυβίων ὄρμον, ἔνθα ἀποβιβάσθέντες ἐτρομοκράτησαν τοὺς μοναχοὺς, οἵτινες δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξέλθουν τῶν μονῶν. Ἄγνοοῦντες ὁμῶς ὅτι ὁ Κανάρης εἶχε καταπλεύσει μὲ τὰ καταδιωκτικά του ἐκεῖ, δὲν ἀντελήφθησαν ἐγκαίρως ἐνέδραν, τὴν ὁποίαν ἔστησαν 50 ἄνδρες τοῦ ναυάρχου. Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν μάχην οἱ κυκλωθέντες πειρα-

¹ Αὐτόθι, σελ. 48.

ταὶ ὑπέστησαν πανωλεθρίαν, ἀπώλεσαν τὰ 3/4 τῆς δυνάμεώς των καὶ μόλις διεσωθήσαν 12 ἔξ αὐτῶν μετὰ 2 τολμηρῶν ἀρχηγῶν, ἐπιβάντες τοῦ πειρατικοῦ των σκάφους. Ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν τελικῶς νὰ διασωθοῦν, διότι ὁ Κανάρης, διώκων τὸ σκάφος, τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν καὶ ἀποβιβάσθentes ἐκ νέου εἰς τὴν ξηρὰν εἰσεχώρησαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθω. Ἐπὶ τοῦ ἐγκαταλειφθέντος πειρατικοῦ ἀνευρέθησαν 12 αἰχμάλωτοι Ἕλληνες, καταγόμενοι ἐκ Ζαγοράς τοῦ Πηλίου, καὶ ἕνας Τούρκος, ἀπαχθέντες ὑπὸ τῶν πειρατῶν καὶ οἵτινες ἐπρόκειτο ν' ἀπελευθερωθοῦν διὰ τῆς καταβολῆς λύτρων.

Οἱ εἰς τὴν ξηρὰν καταφυγόντες πειραταὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ ἀποσπάσματος τοῦ Κανάρη, ἐξοπλισθέντων Ἄγιορειτῶν, καὶ τῆς ἐκ 18 Ἀλβανῶν φυλάκων φρουρᾶς τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ταυτοχρόνως ἐλήφθη πρόνοια νὰ φυλαχθῆ ὁ Πρόβλακας πλησίον τῆς Ἱερισσοῦ, ἵνα ἀποκλεισθῆ ἡ διαφυγὴ τῶν πειρατῶν, εἰδοποιήθη δὲ καὶ ὁ βαλῆς τῆς Θεσσαλονίκης ν' ἀποστείλῃ ἀποσπάσματα στρατιωτικά. Οἱ πειραταί, ἂν καὶ ἀνδρεῖοι καὶ ἐξησκημένοι εἰς τὰς συγχορδύσεις, πανταχόθεν καταδιωκόμενοι, ἐνέπεσαν εἰς νέαν ἐνέδραν παρά τινα πηγὴν, στηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν φυλάκων, ἔνθα ἔσχον νέας ἀπωλείας. Αἱ κεφαλαὶ τῶν φονευθέντων ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Θεσσαλονικίην καὶ ἐξετέθησαν εἰς δημοσίαν θέαν. Ταυτοχρόνως οἱ Ἄγιορειταὶ εἶχον ἐπιτύχει νὰ ἔξοντώσουν ἄλλους τρεῖς πειρατάς, τὸν Κ. Βενέτην καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Κανελλιῶτη.

Μετὰ τὰς τελευταίας ἀπωλείας παρέμειναν μόνον 4 πειραταὶ μεθ' ἐνὸς ἀρχηγοῦ, οἵτινες παρ' ὅλην τὴν ἀπηνῆ καταδίωξιν κατώρθωσαν νὰ μάχωνται λυσσῶδως καὶ τελικῶς νὰ διαφεύγουν. Κατόπιν πολλῶν διαπραγματεύσεων ἐπῆλθε συμφωνία μετὰ τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων διώξεως, καθ' ἣν οἱ παραδοθέντες ἀφῆθησαν ἐλεύθεροι καὶ ἀτιμώρητοι. Μάλιστα ὁ βαλῆς τῆς Θεσσαλονίκης ἐκτιμῶν τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἀνδρείαν των προσεφέρθη νὰ τοὺς προσλάβῃ ὡς σωματοφύλακας. Περιφερόμενοι εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν καὶ τὰς Καρυὰς ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα καὶ διαιτώμενοι εἰς τὰς διαφόρους μονὰς, ἐν τέλει ἀφίχθησαν κατὰ τὴν γενομένην συμφωνίαν εἰς τὴν Θεσσαλονικίην, ἀγνοουμένης τῆς περαιτέρω τύχης των.

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ καταδιωκτικὸς στολίσκος τοῦ Κανάρη, τερματίσας ἐπιτυχῶς τὴν δίωξιν τῶν πειρατῶν, τὴν 1 Ἰουνίου 1839 κατέπλευσεν εἰς τὴν Θεσσαλονικίην, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς καὶ τὸν Ἕλληνα πρόξενον Βαλλιάνον. Διὰ τῶν πολεμικῶν τοῦ Κανάρη μεταφέρθησαν καὶ 15 πειραταί, οἱ συλληφθέντες κατὰ τὰς ἐκκαθαριστικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὰ παράλια τοῦ Βορείου Αἰγαίου, ὡς καὶ οἱ ἀπελευθερωθέντες αἰχμάλωτοι.

Καὶ τότε μὲν τὰ πειρατικὰ κρούσματα εἰς τὰ μακεδονικὰ παράλια ἐξέλιπον, ἀλλὰ κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον τοῦ 1854, ὅταν ἐπανεστάτησεν ἡ

Χαλκιδική Χερσόνησος¹ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου Τοιάμη Καρατάσου, ἐνεφανίσθησαν πειρατικά τινα ἑλληνικά, ἔχοντα ὡς ὀρηκτῆριον τὴν νῆσον Θάσον καὶ ἀπειλοῦντα τὰ τουρκικά ἐμπορικά σκάφη. Οἱ Θάσιοι αὐτὴν τὴν φορὰν ἐκ μίσους πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὰς πρώτας ῥωσικὰς ἐπιτυχίας εἰς τὴν βόρειον Βαλκανικὴν, προοιωνιζούσας, κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν γνώμην τῶν ἑλληνικῶν κύκλων, τὴν μελλοντικὴν τῶν Ἑλλήνων ἀπελευθέρωσιν, συνέδραμον καὶ ἐνίσχυσαν τοὺς Ἑλληνας πειρατάς. Τερματισθέντος ὅμως μετὰ ὀκτάμηνον τοῦ πολέμου ἐκείνου, ὡς καὶ τῆς ἐν Χαλκιδικῇ ἐπαναστατικῆς ἐξεγέρσεως, οἱ πειραταὶ διελύθησαν, μὴ παρυσιασθέντος ἕκτοτε κρούσματος εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας.

VII

Ἐκ τῶν ἱστορηθέντων εἰς τὴν παροῦσαν πραγματείαν δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς τὰ ἑξῆς συμπεράσματα :

1. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας ἔδρασαν διάφοροι πειραταὶ τῆς Δύσεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυρίως διακρίνομεν τὰς πειρατικὰς ἐνεργείας τῶν στόλων τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Αἱ ἐνέργειαι αὗται, ὑπαγορευόμεναι ἐκ τῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἃς δὲν ὑπῆρχεν οὔτε γραπτὸν διεθνὲς δίκαιον οὔτε καὶ ἔθιμοι κανόνες διεθνoῦς συμπεριφορᾶς, ἀλλ' ἐφηρμόζετο τὸ πρωτόγονον δίκαιον τοῦ ἰσχυρότερου, ἦσαν διτταί. Ἦσαν ἐνέργειαι στρατιωτικῆς μορφῆς καὶ ἀντεκδικήσεων καὶ ἐνέργειαι καθαρῶς πειρατικά. Τοιαύτας ἐνεργείας μικτὰς ἐνίοτε διεπίστωσεν ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ β' κεφάλαιον τῆς παρουσῆς μικρᾶς πραγματείας. Τὰ ἐλατήρια τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἑνετῶν δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν εἰς οἰκονομικοὺς λόγους, ἀπορρέοντας ἐκ τῆς ἐπισήμου πολιτικῆς τῶν συγχροουμένων στρατιωτικῶν δυνάμεων, Ἑνετίας καὶ Τουρκίας, καθόσον τὰ διαρπαζόμενα ἀπετέλουν περιουσίαν, τρόπον τινὰ λείαν πολέμου τοῦ ἐπισήμου Κράτους. Οἱ συλλαμβανόμενοι αἰχμάλωτοι ἢ ἀντηλλάσσοντο ἀργότερον ἀμοιβαίως ἢ κατέβαλλον λύτρα ἢ ὑπηρετοῦν εἰς τὰ κάτεργα ὡς κωπηλάται κ.λ.π. Τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα εἶχον καὶ αἱ πειρατικαὶ ἐνέργειαι τῶν στόλων τῶν στανροφόρων τοῦ Πάπα καὶ τινῶν Ἰπποτῶν τῆς Δύσεως εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας. Τὸ ἀντίθετον ὅμως συνέβαινε μὲ τὰς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς ἰδιωτικῶν πειρατικῶν στόλων Γενουατῶν, Πορτογάλλων, ἰδίως δὲ Τούρκων, Βερβερίνων, Μαλτέζων, Ἀλβανῶν κ.λ.π. Ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τὰ παράνομα κέρδη ἐκ τῆς λεηλασίας, τῆς διαρπαγῆς, τῆς συλλήψεως αἰχμαλώτων, προοριζομένων διὰ τὰ διάφορα σκλαβοπάζαρα τῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἀγωνία τῶν παραλιακῶν πληθυσμῶν καὶ τῶν νήσων κα-

¹ Αὐτόθι, σελ. 58. Βασδραβέλλη, Ἡ ἐπανάστασις τῆς Χαλκιδικῆς κατὰ τὸ ἔτος 1854 «Μακεδονικά», τ. Ε', 1961.

τὰ τὴν ἱστορουμένην ἐποχὴν ὑπερέβαινε πᾶσαν ὑπομονὴν ἀνθρώπου, τὰ δὲ δεινὰ, τὰ ὅποια ἐφρίσταντο, δὲν ἔχουν ἀνάλογον παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἡ σκληρότης τῶν πειρατῶν τῆς κατηγορίας ταύτης δὲν ἐγνώριζεν ὄρια, ἡ δὲ εὐσπλαγγία καὶ εἰς ἀκόμη ὑποτυπώδης ἀνθρωπισμὸς ἦσαν ἀγνωστα.

2. Ἐλληνας πειρατὰς συναντῶμεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1740 καὶ μετέπειτα, δυνάμεθα δὲ νὰ κατατάξωμεν αὐτοὺς εἰς δύο κατηγορίας. Τοὺς ὑπηρετοῦντας ὑπὸ ξένην σημαίαν ἢ εὐρισκομένους ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν πειρατῶν τῶν Δυτικῶν δυνάμεων καὶ τοὺς ἀσκοῦντας τὴν πειρατείαν δι' ἴδιον ὄφελος. Οἱ τῆς πρώτης κατηγορίας, κυρίως Ἑπανήσιοι, ἀλλὰ καὶ Κρήτες καὶ Αἰγαιοπελαγίται, ὑπηρετοῦντες κατὰ πειρατικὸν τρόπον ἐμπολέμους στόλους δυτικῶν κρατῶν, ἐλάμβανον διαταγὰς παρὰ τῶν ἐπισήμων στολάρχων, αἵτινες ἦσαν ἀνάλογοι μὲ τὴν ἀσκουμένην πολιτικὴν τῶν κρατῶν τούτων, χωρὶς νὰ παραλείπουν νὰ ἐνεργοῦν ἐνίοτε καὶ δι' ἴδιον ὄφελος. Τοιοῦτον παράδειγμα διεπιστώσαμεν κατὰ τὰ λεγόμενα Ὀρλωφικά, ὅποτε οἱ Ψαριανοί, Σφακιανοὶ καὶ ἄλλοι τινὲς πειραταὶ παραλλήλως πρὸς τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερον εἰς τοὺς Ῥώσους, ἐμπολέμους πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐληλάτησαν κατ' ἐπανάληψιν τὰς ἀκτὰς τῆς Μακεδονίας. Ἡ δευτέρα κατηγορία περιελάμβανεν Ἐλληνας πειρατὰς, ὀργανωμένους εἰς πειρατικούς στολίσκους ἢ μεμονωμένως δρῶντας, οἱ ὅποιοι ἐλήστευον ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ κατοίκους τῶν νήσων καὶ παραλιακῶν περιοχῶν. Οἱ πειραταὶ αὐτοὶ ὑπῆρξαν σκληροὶ καὶ ἀδυσώπητοι καὶ κατετυράνησαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸσον τὰς θαλασσίας μεταφορὰς, ὅσον καὶ τοὺς πληθυσμούς. Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἔρχονται, ὅπως ἔγραφα ἀνωτέρω, οἱ Μανιάται καὶ ἀκολουθοῦν οἱ Σφακιανοὶ καὶ οἱ Ψαριανοί.

3. Μακεδόνας πειρατὰς, συστηματικῶς ὀργανωμένους καὶ ἀσκοῦντας κατ' ἐπάγγελμα τὴν πειρατείαν, δὲν διεπιστώσαμεν τόσον κατὰ τοὺς προεπαναστατικούς, ὅσον καὶ κατὰ τοὺς ἐπαναστατικούς χρόνους. Ἀσήμαντοι ἐξαίρεσεις δὲν δύνανται νὰ μεταβάλουν τὸν κανόνα. Ὁ Καραμῶσχος, ὁ Γκέγκας, ὁ Νικοτσάρας, οἱ Λαζαῖοι, ὁ Καραμητσοῦς καὶ ἄλλοι τινὲς, ἦσαν ἀρματολοὶ ἢ κλέφτες τῶν μακεδονικῶν βουνῶν. Κύριον μέλημα αὐτῶν ἦτο νὰ μάχωνται κατὰ τῶν Τούρκων ἀπὸ τὰ θρεινὰ των χρυσφύγετα, ὡς ἔπραττον καὶ οἱ συνάδελφοί των τῶν ἄλλων θρεινῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος. Ληστοπειρατείας διεπραττον εἰς ὅλας ἐκτάκτους περιστάσεις καὶ ἐξ ἀνάγκης. Τοῦτο συνέβαινε, ὁσάκις ἐδιώκοντο συστηματικῶς ἀπὸ τὰ τουρκικὰ ἀποσπάσματα καὶ τοὺς Ἀλβανοὺς ντερβενγαῖδες καὶ ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγουν εἰς τὰς νήσους τῶν Βορείων Σποράδων καὶ τὴν Χαλκιδικὴν Χερσόνησον.

Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ πανθομολογουμένη μαχητικότης τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας κατὰ τοὺς ἱστορουμένους χρόνους διεφαίνετο εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐγγὺς περιοχὰς, ὡς ἔγραφα καὶ ἀλλαχοῦ⁵. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη ἱστορία τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ Μακεδόνας, διαπρέφοντας εἰς τὸ

θάλασσιον ἐμπόριον, τὰς κατὰ θάλασσαν μεταφορὰς καὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Τοῦτο ἦτο προνόμιον ἐκ παραδόσεως τῶν νησιωτῶν καὶ ἰδίως τῶν Ὑδραίων, Σπετσιωτῶν καὶ ἄλλων, οἱ ὅποιοι καὶ ὡς ἐμποροπλοίαρχοι καὶ ὡς ναυμάχοι διέπρεψαν κατὰ τὴν ἐποχὴν, περὶ ἣν ἀσχολούμεθα.

4. Ἀπὸ ἐνενήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ἡ πειρατεία ἐξέλιπεν ὀλοσχερῶς ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ προσωριναὶ ἐπαναστατικαὶ κυβερνήσεις προῆλθον εἰς τὴν λήψιν σημαντικῶν κατασταλικῶν μέτρων κατὰ τῆς πειρατείας. Αἱ τρεῖς ναυτικαὶ νῆσοι, Ὑδρα, Σπέτσοι καὶ Ψαρά, ἐξέδωσαν τὸ ἀπὸ 30 Μαρτίου 1821 ψήφισμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρονται κυρώσεις κατὰ τῶν μετερχομένων τὴν πειρατείαν, τὸ ὅποιον ἀπεδέχθη καὶ τὸ Μινιστέριον τῶν ναυτικῶν, τὸ συνελθὼν ἐν Κορίνθῳ τὴν 6 Μαρτίου 1822. Ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ συγκροτηθεῖσα Ἀ' Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις καθήρτισε καὶ δικαστήριον, «Θαλάσσιον κριτήριον», διὰ τὴν διανομὴν τῆς πολεμικῆς λείας καὶ τὴν δίωξιν τῆς πειρατείας, ἡ δὲ ἀφίξις τοῦ Καποδιστρίου προσέδωσε διὰ σειρᾶς ληφθέντων μέτρων μεγαλύτερον κύρος εἰς τὸ δικαστήριον τοῦτο. Ἐπὶ βασιλείας Ὀθωνος ἐξεδόθη τὸ ἀπὸ 27 Μαρτίου 1835 βασιλ. διάταγμα περὶ «πειρατείας», τὸ ὅποιον διελάμβανε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: «Ἐκαστον ἐμπορικὸν πλοῖον ἢ πλοιάριον ἐρχόμενον ἀπὸ Τρίκερα, Βόλον καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας, καὶ ἄνευ κατεπειγούσης καὶ ἀποδεδειγμένης ἀνάγκης προσορμίζεται ἢ ὅστις ἀγκυραν εἰς ἓνα τῶν λιμένων τῆς Εὐβοίας, εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀταλάντης καὶ Λαμίας ἢ εἰς τὰς Σποράδας, εἰς τόπους καὶ μέρη, ὅπου δὲν ὑπάρχει διωρισμένη ἀρχή, θεωρεῖται ὡς ὑποπτον πειρατείας, θέλει καταλαμβάνεσθαι ἀπὸ τὰ Βασιλικά πλοῖα τῆς μοίρας ἐκείνης καὶ διευθύνεσθαι εἰς τὰ ἀνήκοντα ἐγκληματικὰ δικαστήρια». Ὡς ἐξετέθη εἰς τὴν παρούσαν ἐργασίαν, καὶ μετὰ τὴν Ἰδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου πειραταὶ τινες, εἰδησμένοι εἰς τὴν ληστείαν, δὲν ἠθάρτησαν νὰ συμμορφωθῶν μὲ τὰς θεσπισθείσας ὑπὸ τοῦ Κράτους διατάξεις περὶ διώξεως τῆς πειρατείας καὶ ἐξηκολούθησαν τὰς παρανομίας των μὲ ὀρηγήρια τὰς Βορείους Σποράδας, ἀκτὰς τινος τῆς Μακεδονίας κ.λ.π. Τὴν 30 Μαρτίου 1845 ἐξεδόθη ἄλλος νόμος πληρέστερος, ὅστις διὰ τῶν ἀρθρῶν 6·10 ἐθέσπισεν αὐστηροτάτας κατὰ τῆς πειρατείας ποινάς, μάλιστα δὲ ἐπέσειε καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν πειρατῶν.

Σήμερον ἡ πειρατεία κατὰ τὸ ἰσχύον δίκαιον, ὡς ἐνεργουμένη διὰ τῆς ἐπιπτώσεως κατὰ προσώπων, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν βίαιαν ἀφαίρεσιν ξένης περιουσίας, δὲν διαφέρει ἐννοιολογικῶς τῆς ληστείας, εἰ μὴ καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τόπον τελέσεως τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως. Ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἑλληνικὸν δίκαιον τὸ δημόσιον διεθνὲς δίκαιον πειρατείαν χαρακτηρίζει πᾶσαν λεηλασίαν ἢ κλοπὴν μὴ ἐχθρικοῦ πλοίου, διαπραττομένην δι' ὄπλων εἰς θάλασσαν ἀνοικτὴν (πέραν αἰγιαλίτιδος ζώνης) κατὰ προσώπων ἢ περιουσιακῶν ἀγαθῶν ἀλλοδαπῶν, ἀσχέτως ἂν ἡ πρᾶξις τελεῖται εἰς εἰ-

ρηνικὰς ἢ ἐμπολέμους περιόδους. Οἱ πειραταὶ σήμερον θεωροῦνται πλάσματι διεθνῶν κανόνων δικαίου ὡς στερούμενοι ἐθνικότητος, ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ ποιῶνται χρῆσιν σημαίας. Θεωροῦνται ἐχθροὶ ὅλων τῶν κρατῶν καὶ διώκονται διεθνῶς.

Ἐν τέλει μεταξὺ πειρατείας καὶ καταδρομῶν οὐδεμία δύναται νὰ γίνη συνταύτισις, διότι οἱ καταδρομεῖς, ἀποτελοῦντες συντεταγμένας στρατιωτικὰς δυνάμεις ἐμπολέμου κράτους, ἐνεργοῦν κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ κράτους, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουν.

Σ Υ Μ Π Λ Η Ρ Ω Μ Α

Περὶ τὸ τέλος τῆς ἐκτυπώσεως τῆς παρουσῆς μελέτης ἐκυκλοφόρησεν ὁ εἰς μνήμην τοῦ ἀποβιώσαντος Κωνσταντίνου Ἀμάντου, καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ, ἐκδοθεὶς τόμος. Εἰς τὸν τόμον αὐτὸν ὁ ἐν Βενετία διαμείνων ἱστοριοδίφης κ. Κωνστ. Μέρτζιος δημοσιεύει πληροφορίας, προερχομένας ἐκ τῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Σ υ μ π λ ῆ ρ ω μ α ε ἰ ς Μ ν η μ ε ἰ α Μ α κ ε δ ο ν ι κ ῆ ς Ἰ σ τ ο ρ ῖ α ς».

Μεταξὺ τῶν ποικίλης φύσεως πληροφοριῶν αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ τινες, ἀφορῶσαι τὴν πειρατείαν εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας (σελ. 55, 56, 64).

Συμφώνως πρὸς τὰ δημοσιευόμενα, τὴν 27ην Μαρτίου 1758 ὁ εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετατιθέμενος πασᾶς τῆς Θεσσαλονίκης ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς πρωτευούσης τῆς Μακεδονίας, ἐπιβαίνων καραβέλλας, ἀλλὰ κατὰ τὸν πλοῦν του συνήτησε πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Καραμπουρνοῦ μέγα πειρατικὸν σκάφος ὑπὸ κυβερνήτην τὸν ἐκ Κύπρου Ἀνδρέαν, τὸ ὅποιον καὶ ὑπεχρέωσεν εἰς παράδοσιν. Ὁ πλοίαρχος καὶ τινες ναῦται ἐπιβάντες λέμβου κατῴρθωσαν νὰ διασωθοῦν.

Τὴν 12ην Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης ἐν πειρατικὸν μαρμπαρέζικον, ἐξωπλισμένον μὲ 18 πυροβόλα καὶ ἔχον πλήρωμα συγκείμενον ἐξ 150 πειρατῶν. Ἡ ἄφιξις τοῦ πειρατικοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ διάδοσις, ὅτι εἰς τὸ κύτος τοῦ σκάφους εὗρισκοντο αἰχμάλωτοι Βενετοὶ καὶ δέματα ἐκ μετάξης, τὰ ὅποια τὸ πειρατικὸν εἶχε λαφυραγωγῆσαι ἀπὸ ἐν ἐμπορικὸν σκάφος τῆς Κεφαλληνίας εἰς τὸν λιμένα τοῦ Μεσολογγίου, ἐνέσπειραν τὸν φόβον εἰς τὴν Θεσσαλονικίην. Τὰ ἐμπορικὰ σκάφη ἤρουντο ν' ἀποπλεύσουν ἐκ τοῦ λιμένος, φοβούμενα τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἰσχυρῶς ἐξωπλισμένου πειρατικοῦ, οἱ δὲ πρόξενοι τῶν ξένων κρατῶν διὰ παραστάσεών των ἠξίωσαν ἀπὸ τὸν βαλὴν τὴν ἐκδίωξιν τῶν πειρατῶν τοῦ λιμένος. Ὁ βαλὴς ἀφελῶς ἰσχυρίσθη ὅτι δὲν εἶχε τὰς ἀπαιτούμενας ἐνόπλους δυνάμεις διὰ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς πειρατάς, τὴν ἐπομένην ὅμως τὸ πειρατικὸν ἀπέπλευσεν ἐκ τοῦ λιμένος, ἀπομακρυνθὲν πρὸς τὰς Σποράδας νήσους.

Μετά τινες ημέρας συνήντησε πλοῖον τοῦ Μεσολογγίου, τὸ ὁποῖον μετέφερεν 700 βαρέλια οἴνου ἐκ Σκοπέλου εἰς Βενετίαν. Τὸ πλοῖον ἐλαφρυραγωγίθη, κατὰ τὴν γενομένην ὁμῶς ἔρηνναν ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἀνευρέθη καὶ μία σημαία τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας.

Οἱ πλοίαρχοι τοῦ Μεσολογγίου, ὡς ἀναφέρουν αἱ πληροφορίες, εἶχον εἰς τὰ πλοῖα των σημαίας διαφόρων κρατῶν, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποιοῦν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων διὰ ν' ἀποφεύγουν κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ θαλασίου ἐμπορίου ἐπικινδύνους περιπετείας μὲ στόλους ἢ πειρατικά. Ἐξ ἄλλου, τὰ μεσολογγίτικα σκάφη, τὰ ταξειδεύοντα μὲ τουρκικὴν σημαίαν, δὲν ἠνωχλοῦντο ἀπὸ Μπαρμπαρέζους πειρατὰς, ἐν ᾧ τοὺς Μαλτέζους εἶχον κατορθώσει νὰ ἐξουδετερώσουν, καταβάλλοντα κατ' ἔτος ἐπιχορήγησιν ὑπὸ τύπον ἀναγκαστικῆς φορολογίας.

I. K. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ